

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

**Kontrastivní analýza pojistné smlouvy
v angličtině a češtině z pohledu překladu**

(bakalářská práce)

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Kontrastivní analýza pojistné smlouvy
v angličtině a češtině z pohledu překladu**

**Contrastive Analysis of Insurance Contract
in English and Czech for Translation Purposes**

(bakalářská práce)

Autor: Lucie Příbylová

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ondřej Klábal

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 21. srpna 2018

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce Mgr. et Mgr. Ondřeji Klabalovi za odborné vedení, trpělivost, materiály a užitečné rady, které mi poskytl v průběhu vytváření této práce. Dále bych chtěla poděkovat svým přátelům, především Tobymu Švédů a Dánielu Dobosovi, za neutuchající podporu, a rovněž své rodině.

Anotace

Autor:	Lucie Příbylová
Název česky:	Kontrastivní analýza pojistné smlouvy v angličtině a češtině z pohledu překladu
Název anglicky:	Contrastive Analysis of Insurance Contract in English and Czech for Translation Purposes
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Ondřej Klabal
Počet stran:	65
Počet znaků:	79 244 (bez příloh)

Anotace

Pojištění je čím dál aktuálnějším tématem v našich životech. Uzavírat pojistné smlouvy není nic neobvyklého. Tato bakalářská práce se zabývá kontrastivní analýzou pojistných smluv a dalších pojistných dokumentů z pohledu překladu. Jedná se o kvalitativní analýzu vybraných vzorků dokumentů z českého, anglického a amerického prostředí. Součástí práce je mimo jiné teoretický popis základů právního překladu, příslušných právních systémů a právní úpravy pojišťovnictví. Důraz je kladen na provázanost právního jazyka a právního systému. Ústřední částí práce je rozbor pojistných dokumentů od úrovně obsahu a struktury, přes charakteristické jevy právního jazyka až po pojmovou analýzu termínů. Práci završuje příložený kolokační glosář. Přínosem práce je objasnění principu pojistných dokumentů a návrh vhodných překladatelských řešení.

Klíčová slova: pojištění, pojišťovnictví, pojistná smlouva, pojistné dokumenty, kontrastivní analýza, právní jazyk, právní překlad

Annotation

Insurance plays an increasingly important role in our lives. It is nothing out of the ordinary to sign an insurance contract. This thesis covers contrastive analysis of insurance contracts and other insurance documents for translation purposes. A qualitative analysis is conducted on a representative sample of Czech, English and American documents. Besides other topics, this thesis includes theoretical description of legal translation, relevant legal systems and insurance law. The system-bound aspect of legal language is emphasized. A key part of the thesis is insurance documents analysis ranging from content and structure level and legal language specifics to concept analysis. Finally, a collocation glossary is attached. This thesis seeks to contribute to explaining basic elements of insurance documents and to suggesting appropriate translation.

Key words: insurance, insurance industry, insurance contract, insurance documents, contrastive analysis, legal language, legal translation

Seznam zkratk

ČAP	Česká asociace pojišťoven
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon o pojistné smlouvě	zákon č. 37/2004 Sb. zákon o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě)
ČP	Česká pojišťovna a. s.
Kooperativa	Kooperativa pojišťovna, a. s.
Generali	Generali pojišťovna a. s.
Allianz (ČR)	Allianz pojišťovna, a. s.
Allianz (UK/US)	Allianz Insurance plc
Hiscox	Hiscox Insurance Company Inc.
Axa	AXA Insurance plc
Tokio Marine	Tokio Marine HCC Medical Services Group
BLD	Black's Law Dictionary, Eighth Edition
CP	cestovní pojištění
AP	pojištění motorových vozidel (tzv. autopojištění)

Obsah

Anotace	5
Seznam zkratk.....	7
1 Úvod.....	10
2 Překlad právních textů.....	12
2.1 Charakteristika právního jazyka	12
2.2 Provázanost právního jazyka a práva samotného	13
2.3 Právní komparatistika neboli srovnávací právo	15
3 Charakteristika právních systémů.....	17
3.1 Kontinentální právní kultura	17
3.1.1 České právo	18
3.2 Angloamerická právní kultura	18
3.2.1 Anglické právo	19
3.2.2 Americké právo	20
4 Právní úprava pojišťovnictví.....	22
4.1 Český právní systém	22
4.1.1 Příslušné předpisy	22
4.1.2 Forma	23
4.1.3 Identifikační údaje.....	24
4.2 Anglický právní systém	24
4.2.1 Příslušné předpisy	24
4.2.2 Forma	25
4.2.3 Uzavření a výklad smlouvy.....	25
4.3 Americký právní systém	26
4.3.1 Příslušné předpisy	26
4.3.2 Uzavření a výklad smlouvy.....	27
4.4 Porovnání vybraných charakteristik právních úprav	28
4.4.1 Účastníci pojištění.....	28
4.4.2 Podstatné náležitosti pojistky	29
5 Analýza struktury pojistných dokumentů	31
5.1 České pojistné dokumenty	33
5.2 Anglické a americké pojistné dokumenty.....	35
5.3 Porovnání pojistných dokumentů	36
5.3.1 Přizpůsobení čtenáři	36
5.3.2 Struktura článků	37
5.3.3 Části pojistných podmínek	38

6	Analýza jazyka pojistných dokumentů.....	40
6.1	Běžné jednotky s odlišným významem v kontextu práva.....	40
6.2	Několikanásobná vyjádření.....	41
6.3	Slova latinského a francouzského původu.....	42
6.4	Falešní přátelé.....	42
6.5	Předložková postmodifikace.....	43
6.6	Postmodifikace adjektiv.....	43
6.7	Neurčitá zájmena.....	43
6.8	Determinátor <i>such</i>	44
7	Analýza terminologie pojistných dokumentů	45
7.1	Obecné termíny pojištění.....	45
7.1.1	Pojistná smlouva.....	45
7.1.2	Pojistka.....	46
7.1.3	Pojistník.....	46
7.1.4	Obmyšlený.....	47
7.1.5	Costs, expenses.....	48
7.2	Termíny specifické pro vybrané druhy pojištění.....	48
7.2.1	Bodily injury.....	49
7.2.2	Out-patient, in-patient.....	49
7.2.3	Accident, accidental death.....	50
7.2.4	Medical condition.....	50
7.3	Rozdíly mezi anglickou a americkou terminologií.....	51
8	Závěr.....	52
9	Přílohy.....	54
9.1	Kolokační glosář.....	54
10	Summary.....	56
11	Použitá literatura.....	58
	Pojistné dokumenty na CD (dle složek) s příslušnými zdroji.....	62
	Seznam tabulek.....	65

1 Úvod

Pojišťovnictví je specializovanou oblastí finančnictví, zajímavým a aktuálním oborem. S rostoucí mírou globalizace a mobility obyvatelstva „[k]ategorie pojištění a pojišťovnictví hrají v lidské společnosti stále větší roli“ (Ducháčková, 2009, s. 9). Uzavírání pojistných smluv není nic neobvyklého, je součástí každodenního života v moderní společnosti. Pojistná smlouva však není jediným potřebným dokumentem, pojistných dokumentů je několik. Vzhledem k trendům současné doby se čím dál častěji setkáváme s dokumenty psanými cizím jazykem, obzvláště anglicky. Přestože v průběhu času dochází k přibližování právních systémů jednotlivých zemí, pojistné dokumenty různých zemí se v různých ohledech liší.

Tato práce se zabývá zkoumáním těchto rozdílů – kontrastivní analýzou pojistných dokumentů z pohledu překladu. Překlad právních textů se považuje za jednu z nejsložitějších oblastí tohoto oboru. Složitost právních textů pramení v jazyce, jímž jsou psány, tedy v právním jazyce. Právní jazyk se podle Caové (2007, s. 18) liší od běžného jazyka v mnoha ohledech na rovině lexikální, syntaktické, textové i pragmatické. Jedná se o součást spisovného jazyka, ale i samostatný znakový systém (Tomášek, 2003, s. 25). Při překladu právních textů je navíc potřeba brát ohled na to, že právní jazyk je propojen s právním systémem. Jak uvádí Chromá (2014a, s. 9): „Překlad právních norem z jednoho jazyka do druhého je a vždy bude velkou výzvou pro překladatele právních textů bez ohledu na to, jak je výchozí právní systém filozoficky a kulturně blízký či vzdálený cílovému právnímu systému a jak typologicky odlišné či příbuzné jsou výchozí a cílový jazyk.“

V případě této práce se jedná o jazykovou kombinaci angličtina-čeština. Tyto jazyky se používají v právních systémech, které jsou typologicky odlišné. Konkrétně se jedná o zástupce dvou hlavních právních kultur – kontinentální a angloamerické právní kultury. Překlenout značné rozdíly mezi právními systémy lze podle Šarčevicové (2012, s. 11) pomocí právní komparatistiky, tedy srovnáváním vlastností právních systémů. Pro účely této práce je potřeba srovnat nejen právní systémy jako takové i právní úpravu oblasti pojišťovnictví.

Ústřední částí této práce je samotná analýza pojistných dokumentů. Jelikož pojištění je nespočet druhů, nelze v rámci bakalářské práce popsat

všechny. Pro účely této práce bylo pro analýzu zvoleno neživotní pojištění, konkrétně jeho dva druhy: pojištění motorových vozidel a cestovní pojištění. Pojistné dokumenty jsou podrobeny analýze na všech relevantních rovinách. Předmětem analýzy je jazyk, jímž jsou dokumenty psány, struktura a forma pojistných dokumentů a v neposlední řadě užitá terminologie. Při překladu právních textů překladatel musí dbát na to, jaký věcný význam v kontextu práva jednotlivé termíny nesou. Otázkou je, zda vůbec k určitým termínům, které jsou méně nebo více provázané s příslušným právním systémem, lze v odlišném právním systému najít adekvátní „úplný protějšek“ (Knittlová a kol., 2010, s. 40). Čím více jsou systémy rozdílné, tím větší pravděpodobnost je, že úplný protějšek neexistuje, nastává tedy jev „nulové ekvivalence“ (Knittlová, 2000, s. 84). V takových případech je potřeba při překladu právních textů využít různé překladatelské strategie, respektive překladatelské postupy. Pro účely této práce se k překlenutí případů částečné a nulové ekvivalence využívá metoda pojmové analýzy, která je založena na porovnávání definičních znaků pojmů v jednotlivých právních systémech (Chromá, 2014b).

Kischel (2009, s. 7) uvádí, že nemá smysl se ptát, jaký překlad právního textu je správný, ale spíše skromněji, jaký je nejméně špatný¹. Cílem této práce je nastínit, jaký překlad je nejméně špatný na základě závěrů, které vyšly najevo z kontrastivní analýzy. Cílem práce je popsat příslušné právní systémy, charakterizovat specifika oblasti pojišťovnictví, určit rozdíly mezi pojistnými dokumenty v relevantních oblastech, navrhnout vhodná překladatelská řešení metodou pojmové analýzy a na základě provedené kontrastivní analýzy sestavit kolokační glosář.

¹ Překlad z angličtiny a němčiny je autorčin vlastní, není-li uvedeno jinak.

2 Překlad právních textů

2.1 Charakteristika právního jazyka

Právní jazyk nepatří mezi běžně používanou vrstvu jazyka, ale naopak se používá spíše ve vybraném prostředí a nehovoří ním, popř. nepíše v něm, osoby, jež nejsou v tomto oboru vzdělány.

Právní jazyk je z funkčního hlediska prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Ze systémového hlediska je součástí každého spisovného jazyka. Z obsahového hlediska je právní jazyk znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty – jazykové šablony) nebo celé věty. (Tomášek, 2003, s. 25)

Právní jazyk je silně normativní, jelikož jeho základním úkolem je od počátku upravovat chování osob a nastavovat pravidla v lidské společnosti (Jenkins, 1980, s. 98). S tím souvisí i to, že právní jazyk primárně slouží k tomu, aby předepisoval, nařizoval a přikazoval. Pravidla zakotvená v právu jsou ve všech společnostech tvořena takovým jazykem, který slouží nejen k předání informací, ale také k usměrňování chování osob, ať už psanou nebo mluvenou formou (Maley, 1994, s. 11).

Podle Bázlika a Ambruse (2008, s. 15) je definice právního jazyka užší. Hovoří jím právní zástupci jménem státních orgánů a dalších úřadů a používá se také ve formálním prostředí jako např. při zasedání soudu nebo při vyšetřování policie. Jak ale podotýká Mooneyová (2014, s. 1), právní jazyk ve zmíněných situacích (konkrétně jazyk, který používají účastníci soudního řízení u soudu a jazyk který používají zástupci policejních složek při komunikaci se širokou veřejností) se přirozeně liší. Není snadné právní jazyk definovat obecně. Právní jazyk může být místy naprosto nepozorovatelný. Kupříkladu když osoba nastoupí do autobusu, nemusí ani nic říct a vznikne tím smlouva s určitými podmínkami, které ustanovují práva a povinnosti jak cestujícího, tak zřizovatele autobusové dopravy. Pokud jízda proběhne bez problémů, právní jazyk zůstane nepozorovaný. Pokud by se o to však člověk pokusil, zajisté by ho, byť je skryt, našel (Mooney, 2014, s. 8). Je zřejmé, že právní jazyk je součástí našeho života, ať už si to uvědomujeme nebo ne. Lze se domnívat, že velká část slovní zásoby

právního jazyka patří mezi běžně používané jednotky, avšak není s běžným jazykem totožná. Některé vlastnosti na rovině lexikální, syntaktické, textové a pragmatické jsou příznačné jen a pouze pro právní jazyk (Cao, 2007, s. 18).

Lexikální zásoba právních textů je složitá a jedinečná. To spojuje všechny právní jazyky na světě. Často je počet termínů v právním jazyce velmi vysoký, jelikož se pojí se samotným právním systémem, který je široký a k jeho popsání je mnoho termínů potřeba. Syntax je vysoce formální a neosobní, typická jsou dlouhá a komplikovaná souvětí, kterým se často nelze vyhnout, jelikož samotná ustanovení jsou složitá. Často se využívá také výčtů, vyjmenovávání výjimek a různých klasifikací. Na pragmatické rovině je patrné, že se právní jazyk opírá o performativní vyjádření často v podobě sloves. Lze také tvrdit, že jazyk právních textů je nejednoznačný, vágní a nezřídka je kvůli tomu výklad nejasný, což může vést k právním neshodám. Soudy se často musí do hloubky zabývat jazykovou stránkou textů, aby se dopracovaly k jistotě ve výkladu. Stylově lze právní jazyk považovat za silně neosobní. Obvyklým úkazem jsou oznamovací věty, které uvádějí práva a povinnosti. Všechny právní jazyky sdílejí některé společné rysy, nicméně styl právních textů se liší v různých jazykových prostředích v závislosti na různých právních systémech, se kterými se jazyk pojí (Cao, 2007, s. 20–23).

2.2 Provázanost právního jazyka a práva samotného

De Groot (1999, s. 45) konstatuje, že právní terminologie a právní systém jsou těsně spjaty. Právě provázanost právního jazyka a práva samotného považuje za základní vlastnost. Důležité je také podotknout, že jeden jazyk nemusí být nástrojem pouze jednoho právního jazyka. Např. anglický jazyk je nástrojem hned několika právních jazyků, které náleží k různým právním systémům (tamtéž, s. 11). Podobně se o vztahu právního jazyka a právního systému vyjadřuje i Chromá (2014a, s. 23) z hlediska překladu:

Žádná analýza procesu překladu právního textu z jednoho jazyka do jiného se neobejde bez alespoň rámcové analýzy práva jako systému, tj. právního systému, v němž vznikl a o jehož aspektech pojednává výchozí text, a právního systému, jehož komunikačním nástrojem je jazyk, do něhož má být výchozí text přeložen.

Chromá (2014a, s. 22) dále uvádí, že překlad právních textů lze považovat za intersémiotický, tj. překlad mezi znakovými systémy. Při překladu právních textů dochází k převodu z jednoho duálního sémiotického systému složeného z výchozího právního systému textu a výchozího jazyka samotného do druhého duálního sémiotického systému složeného cílového právního systému a cílového jazyka. Z toho tedy lze vyvodit, že je potřeba znát více než povrchně výchozí i cílový právní systém a příslušné jazyky. Lze se domnívat, že právo a jazyk jsou vzájemně neoddělitelné, tudíž překladatel musí znát základy práva a obou právních systémů. Botezatová (2012, s. 644–645) ve svém příspěvku doporučuje při překladu právních dokumentů dodržovat tři jednoduché cíle: překladatel by měl udělat vše proto, aby překlad byl „přesný, jednoznačný a spolehlivý“.

To zní poměrně jednoduše, nicméně právní překlady jsou složité, navíc úplně jiným způsobem než další specializované oblasti. Překlad právních textů je natolik složitý proto, že se v překládaných textech spojují prvky z oblasti lingvistiky, kulturních studií, metodologie a teorie překladu. Navíc je třeba také vzít v úvahu, jaké následky může mít nesprávný překlad. Kupříkladu u smlouvy nebo závěti může následně dojít k právnímu sporu nebo v důsledku jedna ze stran finančně trátí (Râbacov, 2012, s. 45). Hlavním úkolem překladatele je vytvořit text v cílovém jazyce, který bude mít stejný právní dopad. Proto musí rozumět nejen významu slov a vět, ale také zmíněnému dopadu, který je potřeba do cílového jazyka přenést neměně (Râbacov, 2012, s. 53).

Podle Sandriniho (1999, s. 39) má překladatel dodržovat dva postupy, aby se vyhnul případným posunům v právním dopadu přeloženého textu. Konkrétně v případě smluv doporučuje překladateli zaprvé překontrolovat si význam přeloženého textu v kontextu právního základu smlouvy. Když dochází k převodu z angloamerického systému do kontinentálního systému práva, překladatel musí brát v potaz, jaké rozdíly jsou patrné při vytváření smluv, a pokud je to potřeba, měl by svá rozhodnutí konzultovat s odborníkem. Zadruhé doporučuje, aby rozhodnutí překladatele byla transparentní, aby při převodu informace uměl vysvětlit své počínání a mohl si za ním stát. Tím pádem musí svá rozhodnutí opřít o interdisciplinární znalosti výchozího a cílového právního systému, obou právních jazyků a „kulturnosti“ smluv, které jsou zakotvené v právní kultuře.

2.3 Právní komparatistika neboli srovnávací právo

Předmětem této vědní disciplíny [právní komparatistiky] je poznávání a rozlišování shodných, podobných, či rozdílných prvků právních systémů. Porovnávání charakteristických i specifických prvků umožňuje nejen poznávání širšího kontextu duchovních základů, formy i obsahu, historie a současnosti zkoumaného typu práva, ale i osvojení sikonkrétních pozitivně-právních institutů a zvláštností platné právní úpravy v konkrétních zemích určité geopolitické a kulturní oblasti (Hungar, 2008, s. 7).

Jak uvádí Michaels (2012), srovnávací právo spočívá v porovnávání různých právních systémů. Podle Gerlocha (2013, s. 105) je možno rozlišit dva druhy právní komparatistiky. Právní makrokomparatistika se zabývá porovnáváním velkých právních řádů a právních systémů. Právní mikrokomparatistika se zabývá porovnáváním jednotlivých právních institutů. Srovnávací právo je tedy víc než „jen“ nastudování si cizího právního systému. Je potřeba zmínit, že hledání společných a rozdílných rysů různých právních systémů je jen část srovnávacího práva. Druhým tématem, kterým se tento vědní obor zabývá, je vzájemný vliv právních systémů jednoho na druhý. Jako jeden z případů lze uvést vliv římského práva na různé evropské právní systémy nebo v současnosti implementace směrnic Evropské unie do právních systémů jednotlivých členských států a přímý dopad nařízení Evropské unie. Třetím tématem srovnávacího práva je vývoj obecné teorie práva. Toto téma nabylo na důležitosti na začátku 20. století a v současnosti se znovu stává aktuálním. Jde o snahu o pochopení různých právních systémů jako celků a také vztahů mezi různými právními systémy, aby došlo ke zmenšení rozkolů a značných rozdílů mezi nimi, což nakonec může vést k přiblížení různých systémů a tzv. „harmonizaci“ (Michaels, 2012).

Různé právní systémy se liší v mnoha ohledech. Jsou založeny na rozdílných principech a zvyklostech, mají odlišnou historii, slouží odlišným státním zřízením, odlišným režimům, které mají svá specifika. Tyto rozdíly vedou k tomu, že různé právní systémy jsou nesourodé a stejně tak i pojmy v těchto systémech zakotvené. Podle Šarčevićové (2012, s. 11) by překladatel před použitím slovníkových protějšků měl dát přednost metodám právní

komparatistiky, aby v cílovém právním systému našel „přirozený“ ekvivalent. Ovšem najít takovýto ekvivalent v nesourodé terminologii není snadné. I přes pomoc různých dostupných technologií jako jsou vícejazyčné terminologické databáze, elektronické slovníky a vícejazyčné informační systémy, dohledání ideálního ekvivalentu rozhodně není jednoduchou záležitostí. Komparativní přístup lze využít k různým účelům. Pro účely této práce ho využijeme k překladu.

3 Charakteristika právních systémů

Podle Gerlocha (2013, s. 105) existují tři právní kultury: kontinentální, angloamerická a islámská. Vzhledem k jazykové kombinaci se tato práce islámskou právní kulturou nezabývá.

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.3, pro správné převedení informací z jednoho jazyka do druhého, tj. z jedné právní kultury do druhé, je potřeba dotyčným právním systémům porozumět. Je třeba překlenout rozdíly mezi systémy, které se vyvíjely a stále vyvíjí na rozdílných hodnotách a od základu se liší. Tato práce se zabývá jazykovou kombinací angličtina-čeština, v důsledku čehož se následující podkapitoly zabývají stručnou charakterizací příslušných právních systémů. Nejprve právním řádem České republiky, který patří do kontinentální právní kultury, a následně dvěma hlavními a nejrozšířenějšími zástupci angloamerické právní kultury – anglickým právním systémem a americkým právním systémem.

3.1 Kontinentální právní kultura

Kontinentální právní kultura, do které patří český právní systém, se vyvinula na základně římského práva. Na přelomu 18. a 19. století se římské právo přeměnilo na systém, který je více racionalistický (Gerloch, 2013, s. 106). Název „kontinentální“ má původ v místě vzniku – tedy v kontinentální Evropě (Knapp, 1995, s. 92). Později se tato kultura rozšířila z Evropy do zemí, které byly v té době ovlivněny nadvládou evropských koloniálních velmocí. Kontinentální právní kultura je charakteristická důrazem na psané právo. Základním pramenem je právní předpis, potažmo zákon, a zákony jsou seskupeny do větších celků – kodexů neboli zákoníků (Gerloch, 2013, s. 106). Další charakteristickou vlastností kontinentálního právního systému je dualismus právního systému, tzn. že se právo dělí na odvětví práva veřejného a práva soukromého (Hungar, 2008, s. 37).

Kontinentální systém práva se podle Gerlocha (2013, s. 106) dělí na 5 subsystémů:

- románsko-germánský okruh,
- skandinávský okruh,
- východoevropský okruh,

- balkánský okruh,
- okruh bývalých kolonií, ve kterých se evropský systém smísil s tradičním právem.

Systém práva České republiky se podle Gerlocha (2013, s. 106) řadí mezi okruh románsko-germánský.

3.1.1 České právo

České právo má dlouho tradici sahající až do 13. století, v průběhu historie se však ocitlo pod tlakem rakouského práva. Po vzniku samostatné československé republiky byl rozhodnuto, že se první český občanský zákoník bude odvíjet od rakouského, začlení se tedy do kontinentální právní kultury. Na Slovensku ovšem bylo převzato zvykové právo. V moderní historii došlo k přepracování občanského zákoníku směrem k sovětským ideálům. Nový občanský zákoník je po vzoru zemí západní Evropy koncentrovaného vypracování, tedy znovu začleňuje např. rodinné právo do jednoho velkého celku (Knapp, 1996, s. 118–119).

Právní řád České republiky je tvořen zákony a dalšími právními předpisy, ratifikovanými mezinárodními smlouvami a nálezy Ústavního soudu. Systém pramenů práva je založen na „principu právní síly“ a jedná se o „právní stát“. Nejvyšší právní sílu má Ústava a ústavní zákony (Gerloch, 2013, s. 78). Právní předpisy se v českém právním řádu dělí na zákonné, kam patří ústavní zákony a Ústava, zákony a zákonná opatření Senátu, podzákonné, kam patří nařízení vlády, vyhlášky ministerstva, obecně závazné vyhlášky (obecní nebo krajské) v samostatné působnosti a nařízení (obecní nebo krajské) v přenesené působnosti (Gerloch 2009, s. 77–78).

3.2 Angloamerická právní kultura

Angloamerická právní kultura vznikla v Anglii ve středověku. Na rozdíl od kontinentálního práva nevznikla na základě římského práva a nedělí se na právo veřejné a soukromé. Právní systém angloamerického typu se vyznačuje tím, že má několik pramenů práva. Existuje právo psané (právní předpisy, potažmo zákony) a nepsané, které tvoří soudní precedenty, tj. předešlá rozhodnutí soudu, která se stávají závaznými pro případy obdobné na shodných a nižších instancích. Soudci v tomto systému právo nalézají a vyšší soudy právo tvoří

(Gerloch, 2013, s. 106–108 a Knapp, 1995, s. 99). Právními systémy příslušné jazykové kombinace se zabývají následující podkapitoly.

3.2.1 Anglické právo

V užším slova smyslu se za anglické právo považuje právní systém v Anglii a Walesu. Právní řády Severního Irska a Skotska se do anglického práva zpravidla neřadí, přestože systém Severního Irska není příliš vzdálen anglickému. Zejména skotské právo však v průběhu historie podléhalo vlivu římského práva (Kubů a kol., 2007, s. 189).²

Podle Knappa (1995, s. 95–96) má anglické právo čtyři prameny práva.

1. **Soudcovské právo (*judge-made law, case law*)** tvoří závazná rozhodnutí soudu – precedenty. Používá se v oblasti *common law* i v právu *equity*. Rossiniová (1991, s. 6) uvádí, že rozdíl mezi těmito dvěma pilíři angloamerického typu právní kultury spočívá v jejich odlišném historickém vývoji. Systém *common law* byl na nižších úrovních prováděn soudy, které jednaly na základě takzvaných *writů* (písemnosti popisující různá práva a důsledky porušení z jejich porušení). Problém nastal, pokud případ neodpovídal doslovně psaným *writům*. Situace se ještě více vyostřila v roce 1258, kdy anglický král Jindřich III. Plantagenet zakázal tvorbu nových *writů*. V důsledku patové situace za vlády krále Eduarda III. vznikl další soud založený na spravedlnosti – *equity*. Co nebylo možné vyřešit v rámci *common law*, mělo vyřešit právo *equity*.
2. **Zákonné právo (*legislation*)** jsou psané právní předpisy. Psané právní předpisy se používají i v angloamerické právní kultuře, nicméně jsou chápány jiným způsobem než v kontinentálním právním myšlení. V anglickém právu, potažmo v angloamerickém právní kultuře, se právní předpis považuje za základ, z kterého soudci vycházejí. Zákon dává soudcům prostor

² Tyto oblasti, kde se právo vyvíjelo historicky samostatně, má odlišnou koncepci, odlišně se dělí apod., se nazývají právní enklávy, tedy území uvnitř jiného území (Kubů a kol., 2007, s. 189).

k tomu, aby právo dotvářeli. Podle Harvánka (2008, s. 460) se právních předpisů využívá čím dál více. Soudci nárůst počtu a dopadu zákonného práva hodnotí jako zasahování do pravomocí soudce, a dokonce i omezování působnosti soudů.

3. **Obyčejové právo (*custom*)** se dělí na obecné obyčeje říše (v současné době téměř zcela začleněno do *common law*) a místní obyčeje, jež se od *common law* sice liší, ale jsou v souladu s jeho duchem. Význam místních obyčejů je nepatrný, a to i proto, že obyčeje byly již mnohokrát zahrnuty v podobě jednotlivých rozhodnutí soudu, která dohromady utváří systém precedentů.
4. **Právní literatura (*legal writings*)** není vždy nazývána pramenem práva a pokud ano, jedná se o pramen podružný. Uvádí se několik konkrétních právnických děl velkého významu, která byly napsána v minulosti. Současná právní literatura se za pramen práva nepovažuje, slouží pouze k podpoře nebo inspiraci rozhodnutí soudce.

3.2.2 Americké právo

Podle Knappa (1995, s. 100) patří americké právo také do angloamerického typu právní kultury a za prameny práva se považuje, na rozdíl od anglického práva, z kterého vzniklo, pouze soudcovské právo a zákonné právo. Převzatý systém *common law* se na americkém kontinentu vyvíjel odlišně. Oproti anglickému právu navíc v průběhu historie došlo k značnějšímu sloučení *common law* a práva *equity*. Rozdíly mezi těmito dvěma prameny práva tudíž nejsou příliš patrné (Chromá, 2014a, s. 32). V důsledku odlišného vývoje země a různého původu amerických občanů se liší i právní myšlení zmíněných zemí (Knapp, 1995, s. 100).

Hlavní charakteristikou amerického práva je dvouúrovňovost založená na tom, že Spojené státy jsou federací. To znamená, že existují zákony na federální úrovni a na úrovni jednotlivých států. Tímto vznikají místy zvláštní problémy a dokonce se liší u zákonného práva a u *common law* (Knapp, 1995, s. 101). U zákonného práva se uplatňuje desátý dodatek Ústavy Spojených států amerických, který uvádí, že pravomoci, které nejsou svěřeny federální úrovni a které nejsou zakázány na státní úrovni, jsou vyhrazeny jednotlivým státům.

To znamená, že i když se usiluje o federální úpravy různých oblastí, primární je zákonné právo jednotlivých států federace, jelikož je tato pravomoc automatická (Knapp, 1995, s. 100). Jak uvádí Kubů a kol. (2007, s. 197–198), po rozšiřování pravomoci na úrovni federace, která byla aktuální obzvláště v době, kdy byl prezidentem F. D. Roosevelt, vstupuje v současnosti do popředí delegovaná pravomoc, tj. pravomoc jednotlivých států. Tento faktor se projevuje i u úpravy oblasti pojišťovnictví, která je popsána v podkapitole 4.3. Podle Knappa (1995, s. 101) je u *common law* situace komplikovanější. Rozhodnutí soudu v historii vývoje federace uznala existenci federálního *common law*, ale zároveň i *common law* na úrovni jednotlivých států. Je tedy otázkou, zda může *common law* existovat paralelně. Většina autorů uznává, že federální *common law* existuje, pokud vůbec, pouze omezeně. V důsledku nejasné situace se *common law* jednotlivých států postupně připodobňuje a rozdíly jsou čím dál méně markantní.

4 Právní úprava pojišťovnictví

4.1 Český právní systém

4.1.1 Příslušné předpisy

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, oblast pojišťovnictví byla dříve upravena především zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“). Tento zákon vstoupil v účinnost 1. ledna 2005 a byl až na několik málo ustanovení zrušen ke dni, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). V § 2758 odst. 1 NOZ je pojistná smlouva definována následovně:

Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné.

Většinově je pojišťovnictví upraveno v NOZ. Částečně se úpravou oblasti pojišťovnictví zabývají následující zákony a vyhlášky:

- zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 305/2016 Sb. – předkládání výkazů pojišťovnami a zajišťovnami České národní bance,
- vyhláška č. 306/2016 Sb. – provedení některých ustanovení zákona o pojišťovnictví,
- vyhláška č. 307/2016 Sb. – o žádostech podle zákona o pojišťovnictví,
- vyhláška č. 205/1999 Sb., kterou se provádí zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem

a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

- vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů,

4.1.2 Forma

V souladu s § 2758 písm. a) NOZ musí mít Pojistná smlouva podle zákona písemnou formu, avšak oproti předchozí právní úpravě je zde výjimka. V případě krátkodobého pojištění, tj. pojištění, jehož pojistná doba je kratší než 1 rok, může být smlouva uzavřena kupříkladu i telefonicky. I při telefonické domluvě má ale pojistitel povinnost pojistníkovi vydat pojistku, která slouží jako potvrzení o uzavření pojistné smlouvy. Častým případem nepísemné formy pojistné smlouvy je cestovní pojištění (jež se uzavírá na dobu kratší než jeden rok).

Pojistné podmínky jsou potom přílohou ke smlouvě. Dokumenty jsou spolu propojeny ustanovením, které definuje, že pojistné podmínky jsou (nedílnou) součástí pojistné smlouvy. Tato možnost je zakotvena v § 1751 odst. 1 NOZ: „Část obsahu smlouvy lze určit odkazem na obchodní podmínky, které navrhovatel připojí k nabídce nebo které jsou stranám známy. Odchylná ujednání ve smlouvě mají před zněním obchodních podmínek přednost.“ Stejným způsobem funguje odkaz v pojistných smlouvách. Pojistné podmínky pojistitel zpracovává pro jednotlivé typy pojištění, ne nutně pro každou smlouvu zvlášť. Struktura pojistných dokumentů je blíže popsána v podkapitole 5.1.

Provedená analýza ukázala, že výjimkou formulářového formátu jsou rámcové pojistné smlouvy, které „stanovují smluvní podmínky následně uzavíraných konkrétních smluv, tj. předurčují obsah budoucích smluv“ (ČAP, 2013), a také smlouvy ujednávací skupinové pojištění – „soukromé pojištění, které se vztahuje na skupinu pojištěných blíže vymezených v pojistné smlouvě, jejichž totožnost v době uzavření této smlouvy není obvykle známa“ (ČAP, 2013). Tyto dva typy smluv jsou strukturovány na články. Jednotlivé články obsahují dodatečné informace týkající se pojištění v návaznosti na pojistné podmínky a v souladu s nimi. Pojistné podmínky jsou rovněž přiloženy ke smlouvě, jako v případě obvyklých druhů smluv. Tato práce se nicméně těmito typy smluv nezabývá, jelikož se jedná o velmi specifické případy.

4.1.3 Identifikační údaje

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 5.1, údaje o účastnících pojištění jsou uvedeny přímo v pojistné smlouvě. Podle § 4 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě se identifikačními údaji rozumí:

a) u fyzických osob jméno, popřípadě jména, příjmení, adresa bydliště a rodné číslo nebo datum narození, nebylo-li rodné číslo přiděleno, popřípadě obchodní firma,

b) u právnických osob obchodní firma nebo název právnické osoby, její sídlo a u tuzemských právnických osob též identifikační číslo osoby.

V NOZ není konkrétně definováno, které údaje musí být uvedeny, dle § 2777 odst. 1 písm. c) a odst. 2 písm. c) se uvede jejich [pojistitele a pojistníka] jméno nebo jména, adresa bydliště nebo sídla a identifikující údaj. Tento údaj není blíže specifikován, soudě dle provedené analýzy, nicméně výklad odpovídá staré právní úpravě a první se uvádí pojistitel.

4.2 Anglický právní systém

4.2.1 Příslušné předpisy

Jak bylo popsáno výše, zákonné právo v anglickém právním systému není až na výjimky příliš důležitým pramenem práva a v oblasti právní úpravy pojišťovnictví tomu není jinak. Některé oblasti jsou však kodifikovány. Mezi tyto výjimky patří námořní pojištění (*marine insurance*), do kterého se v současné době v širším pojetí často řadí i veškeré přepravní právo (ČAP, 2011). To je upraveno zákonem *Marine Insurance Act* z roku 1906, který kodifikoval tehdejší systém precedentů (Cooper a Grantham, 2013, s. 91).

Dále se poměrně široká právní úprava zabývá pojistným trhem a prodejem pojištění, konkrétně se jedná o část zákona *Financial Service and Markets Act* z roku 2000 a zákon *Life Assurance Act* z roku 1774 (Birds, 2010, s. 39–40). Žádné zákonné právo přesně nedefinuje, co pojistná smlouva je, pouze okrajově zákony *Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act* z roku 2012 a *Insurance Act* z roku 2015 definují jednotlivé strany závazku. Nicméně podle Coopera a Granthama (2013, s. 91) se pojistnou smlouvou (v odborných textech *insurance contract*) v anglickém právu rozumí:

Pojistná smlouva je dohoda, již se pojistitel zavazuje k tomu, aby výměnou za pojistné poskytoval dohodnuté plnění v případě, že nastane definovaná nejistá nebo nahodilá událost, která způsobila újmu na životě nebo na vlastnictví pojištěného.³

4.2.2 Forma

V souladu s § 2 zákona *Life Assurance Act* z roku 1774 a § 22 zákona *Marine Insurance Act* z roku 1906 má pojistná smlouva zpravidla písemnou formu (jež lze sepsat při uzavírání smlouvy nebo posléze). Zajímavé je, že stejně jako v případě české právní úpravy je i v anglické právní úpravě patrná vůle sjednotit formu skupinového pojištění (*group policy*). Konkrétně se jedná o doporučení *Market Reform Contract*, které vydal největší mezinárodní pojistný trh *London Market* (Cooper a Grantham, 2013, s. 93).

4.2.3 Uzavření a výklad smlouvy

Základem smlouvy v anglickém právním systému je přenesení rizika v případě, že nastane nejistá událost (*uncertain event*) a existence pojistného zájmu. Podobně jako v české právní úpravě pojistné smlouvy se tím rozumí, že v případě vzniku události má pojistitel povinnost na tuto událost reagovat, což v praxi znamená poskytnout pojistníkovi pojistné plnění (*benefit*) nebo např. uvést poškozený objekt do původního stavu, pokud je tak smluveno (Cooper a Grantham, 2013, s. 91).

Pojistný zájem (*insurable interest*) není přesně definován, nicméně se jím rozumí situace, ve které pojistník má vztah podle *common law* nebo podle práva *equity* např. k pojištěnému vlastnictví. Pojistník má na tomto vlastnictví pojistný zájem a je v jeho zájmu, aby na vlastnictví nedošlo k újmě. V průběhu historie byly smlouvy, u kterých pojistník neprojevil pojistný zájem, považovány za neplatné. Nyní se vedou diskuze o zákonu *Gambling Act* z roku 2005, který zřejmě povinnost prokázání pojistného zájmu pojistníka ruší. Nicméně soudě podle moderního soudcovského práva se rozhodnutí soudu přiklání spíše

³ „Under English law, an insurance contract is an agreement by the insurer to provide, in exchange for a premium, agreed-upon benefits to a beneficiary of the contract upon the occurrence of a specified uncertain, or contingent future, event, affecting the life or property of the insured.”

k existenci pojistného zájmu nežli naopak, jelikož rozhodně není obvyklé, aby pojistitel s pojistníkem uzavřel pojistnou smlouvu, u které sám neshledává prokazatelný pojistný zájem (Cooper a Grantham, 2013, s. 92). Např. kdyby pojistník chtěl pojistit budovu, ke které nemá žádný patrný vztah (např. dům souseda), pojistitel sám uzná, že pojistný zájem není prokazatelný, proto by v důsledku nesprávného překladu mohla být smlouva neplatná. Pojistitel proto do takovéto závazku vůbec nevstoupí.

Pojistná smlouva uzavřená v anglickém právním systému je založená na velké míře dobré víry pojistitele (popřípadě zprostředkovatele) a pojistníka, tedy upřímnosti obou stran. Pojistník má před uzavřením smlouvy za povinnost uvést veškeré podstatné skutečnosti, které se pojistného rizika týkají, zcela a podle pravdy. Uvedené podstatné skutečnosti méně či více ovlivňují, zda pojistitel smlouvu vůbec uzavře, popřípadě je zohlední ve výši pojistného (Cooper a Grantham, 2013, s. 92–93).

Výklad pojistných smluv se v anglickém právu neliší od dalších druhů obchodních smluv. Základem je, že obě strany mají o smlouvě povědomí, jelikož uzavření smlouvy předchází jednání. Znění smlouvy je tedy spíše slovním popisem již dohodnutého. Nejde tedy vždy o samotná použitá slova jako spíše o význam, který nesou v kontextu přechozího jednání (Cooper a Grantham, 2013, s. 93–94).

4.3 Americký právní systém

4.3.1 Příslušné předpisy

Do roku 1944 byla oblast pojišťovnictví ve Spojených státech regulována pouze na státní úrovni. Kvůli rozhodnutí Nejvyššího soudu docházelo k čím dál většímu zpochybňování nefederální úpravy. V roce 1945 Kongres schválil federální zákon *McCarran-Ferguson Act*, který upravuje určité aspekty pojišťovnictví. Jedná se kupříkladu o zavedení přímých federálních programů, které podporují soukromé pojištění jako např. pojištění proti povodním (Carolan a kol., 2015, s. 438).

Diskuze o právní úpravě nicméně neustávaly a v důsledku hospodářské krize vešla v účinnost v roce 2010 novější úprava. Jedná se o federální zákon *Dodd–Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act* (zkráceně *Dodd–Frank Act*).

Dále existuje organizace *Federal Insurance Office* (FIO), která spadá pod resort ministerstva financí. Tento útvar má za úkol dohlížet na celou oblast pojišťovnictví, aby odhalil případné mezery v právní úpravě, které by mohly zapříčinit pojišťovnickou krizi, jež by měla za následek otřesy finanční situace Spojených států. Dále kontroluje, jestli právní úpravy jednotlivých států federace nejsou v rozporu s mezinárodními smlouvami. Tato organizace dohlíží na všechny druhy pojištění kromě tří, a to zdravotního pojištění, pojištění dlouhodobé péče (pro případ bezmocnosti, kdy osoba není schopna si sama zajistit základní potřeby) a pojištění úrody. Mimo jiné se zabývá i cenotvorbou, konkrétně např. tím, aby si mohly pojištění dovolit i skupiny obyvatel s nedostatečnými službami (Carolan a kol., 2015, s. 444).

Dalším orgánem, který vznikl v důsledku federálního zákona *Dodd-Frank Act*, je dozorčí rada *Financial Stability Oversight Council* (FSOC). Tato rada důsledně dohlíží na jednotlivé společnosti poskytující pojištění a rovněž dbá na potenciální hrozby pro stabilitu ekonomiky (Carolan a kol., 2015, s. 444).

Společnost nabízející pojištění musí získat licenci v každém ze států, ve kterém působí. Každý stát má vlastní regulační úřad (v čele s vrchním regulačním úředníkem), jež je obvykle financován z daní a dalších poplatků (např. za certifikaci), které odvádí pojišťovny. Navíc, ač existuje několik orgánů na federální úrovni, rozhodující roli zastává na státní úrovni dobrovolné sdružení vrchních regulačních úředníků jednotlivých států *The National Association of Insurance Commissioners* (NAIC), přestože nemá žádné regulační pravomoci (Carolan a kol., 2015, s. 439). Předpisy jednotlivých států mají na trhu pojištění a zajištění přednost, v souladu s federálním zákonem *McCarran-Ferguson Act* jsou primárním zdrojem regulace. Uplatňují se jak státní psané předpisy, tak *common law*. Psané předpisy upravují práva a povinnosti pojišťoven, aby nedocházelo ke klamání spotřebitele ať už klamavou reklamou nebo nepoctivým jednáním. *Common law* se zabývá oblastí řešení sporů, konkrétně zákonnými povinnostmi, výkladem smluv nebo náhradu škody (Carolan a kol., 2015, s. 445–446).

4.3.2 Uzavření a výklad smlouvy

Pojistná smlouva se v obecném hledisku příliš neliší od ostatních druhů psaných smluv. Součástí je nabídka, přijetí, zvážení, způsobilost k právním

úkonům a právní účel. K uzavření smlouvy může docházet přímo nebo přes zprostředkovatele. V běžné praxi, především u pojištění jednotlivců, smlouvu sepisuje pojistitel. Pojistník je povinen uvést všechny informace týkající se pojistného rizika. Výklad smlouvy se liší v závislosti na rozdílech úprav jednotlivých států, neexistuje tedy žádný univerzální způsob výkladu. Pokud je výklad nejasný, přiklání se k běžným zvyklostem a tradicím (Carolan a kol., 2015, s. 446).

4.4 Porovnání vybraných charakteristik právních úprav

4.4.1 Účastníci pojištění

Pojistnou smlouvu sice uzavírá pojistitel a pojistník, nicméně jsou jí dotčeny i další osoby. Dle provedené pojmové analýzy blíže popsané v kapitole 7, se charakteristiky dotčených osob v anglické, americké a české právní úpravě neliší. Jedná se konkrétně o tyto definované osoby:

český termín	anglický termín	definice (dle ČAP, 2013 v souladu s NOZ)
pojistitel	insurer	Právnícká osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zákona o pojišťovnictví.
pojistník	policyholder	Osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu.
pojištěný	insured person	Osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.
oprávněná osoba	beneficiary	Osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění.
obmyšlená osoba	contingent beneficiary	Oprávněná osoba, které vzniká právo na výplatu sjednaného pojistného plnění v případě smrti pojištěného. Určuje ji pojistník a specifikuje ji jménem nebo vztahem k pojištěnému. Pokud není pojistník zároveň pojištěným, může tak učinit pouze se souhlasem pojištěného.

poškozený	injured person	Osoba, která utrpěla škodu na majetku, životě nebo zdraví, za níž podle platných právních předpisů odpovídá někdo jiný.
-----------	----------------	---

Tabulka č. 1: Účastníci pojištění

4.4.2 Podstatné náležitosti pojistky

Pojistka je podle § 2775 NOZ dokument, který „[p]ojistitel vydá pojistníkovi jako potvrzení o uzavření smlouvy“. Obsah pojistky se liší podle toho, zda byla pojistná smlouva uzavřena písemnou formou. Pokud je pojistná smlouva uzavřena písemně, jsou v ní uvedeny některé údaje, které se u nepísemné formy musí uvést zvlášť v pojistce. Jednoduše řečeno, buď je pojistná smlouva uzavřena písemnou formou, údaje jsou v tom případě uvedeny přímo ve smlouvě, a ještě jednou se uvedou v pojistce jakožto zestručněný výpis informací o pojištění, nebo je smlouva uzavřena nepísemnou formou a pojistka musí obsahovat všechny údaje (jelikož je to jediný písemný dokument). Dle § 2777 odst. 2 NOZ pojistka vždy obsahuje alespoň tyto údaje:

1. číslo smlouvy,
2. určení smluvních stran (pojistitel a pojistník),
3. způsob určení nebo určení konkrétní oprávněné osoby,
4. určení pojistného nebezpečí a pojistné události,
5. určení pojistné doby.

U nepísemné formy je vždy nutno uvést rovněž i následující údaje:

6. určení výše pojistného, splatnost pojištění a druh pojištění (běžné nebo jednorázové),
7. případná odchylná ujednání od pojistných podmínek,
8. u pojištění osob informace, zda se oprávněná osoba bude podílet na výnosech, popř. do jaké míry a jakým způsobem.

Pojistka se vystavuje i v americkém a anglickém systému. Podle vzoru pojistky, který je součástí příloh na CD, pojistka obsahuje následující náležitosti:

1. číslo smlouvy,
2. určení smluvních stran (pojistitel a pojistník),
3. určení pojistného nebezpečí a pojistné události,

4. určení pojistné doby,
5. identifikační údaje,
6. určení pojistné doby,
7. druh pojištění,
8. pojistné limity.

5 Analýza struktury pojistných dokumentů

Vzhledem k jazykové kombinaci a rozdělení právních systémů jsou objektem analýzy pojistné dokumenty ze tří právních řádů popsanych v kapitole 3, a to dokumenty sepsané na základě české právní úpravy, americké úpravy (zde se pro účely této práce považují rozdíly mezi úpravami jednotlivých států vzhledem k jejich marginálnosti za zanedbatelné) a anglické úpravy. Jak bylo zmíněno v úvodu práce, tato práce se zabývá neživotním pojištěním, protože dle statistik České národní banky za rok 2016 bylo na českém pojistném trhu 54 pojišťoven, z toho 34 pojišťoven se zaměřuje čistě na pojištění neživotní a pouze 6 čistě na pojištění životní⁴ (ČAP, 2016, s. 76).

Do neživotního pojištění spadá mnoho druhů pojištění jako např. pojištění nemovitostí, pojištění domácností apod. Vzhledem k vysokému počtu druhů se tato práce zabývá dvěma vybranými druhy neživotního pojištění. V České republice podle ČAP (2016, s. 77) se z druhů neživotního pojištění nejvíce uzavírají pojištění odpovědnosti z provozu vozidla⁵ (24,7 procent) a havarijní pojištění pozemních vozidel kromě kolejových (19,7 procent). Proto zaprvé bylo pro analýzu zvoleno pojištění motorových vozidel, které tyto dva druhy pojištění spojuje. Zadruhé bylo zvoleno cestovní pojištění, které se uzavírá čím dál častěji v rámci vývoje lidské společnosti vstříc mobilitě mezi státy i tuzemské turistice. Zároveň volba druhů pojištění zohledňuje dvě kategorie výplaty pojistného plnění, jmenovitě škodové a obnosové pojištění. Podle § 3 písm. aa) zákona o pojistné smlouvě se obnosovým pojištěním rozumí „soukromé pojištění, jehož účelem je získání obnosu, tj. dohodnuté finanční částky v důsledku pojistné události ve výši, která je nezávislá na vzniku nebo rozsahu škody“ a podle § 3 písm. z) o pojistné smlouvě se škodovým pojištěním rozumí „soukromé pojištění, jehož účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události“.

⁴ Zbýlých 14 se zaměřuje na smíšenou činnost.

⁵ Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla se laicky nazývá „povinné ručení“.

druh pojištění	kategorie výplaty pojistného plnění	definice pojištění (ČAP, 2013)
pojištění motorových vozidel (<i>motor insurance</i>)	škodové	Zahrnuje pojištění odpovědnosti z provozu vozidla a havarijní pojištění (tj. pojištění zejména pro případ poškození, zničení a odcizení vozidla).
cestovní pojištění (<i>travel insurance</i>)	obnosové nebo škodové	Zahrnuje např. pojištění pro případ ztráty či krádeže či poškození zavazadel, peněz, pro případ zrušení zájezdu, léčebných výloh, úrazu a obvykle je zahrnuto také pojištění odpovědnosti (může být zahrnuto i krátkodobé životní pojištění); v podstatě jde o pojištění souboru různých pojistných nebezpečí při krátkodobém pobytu nebo pobytech za určitou dobu pojištěného mimo místo jeho bydliště.

Tabulka č. 2: Zvolené druhy pojištění

Volba konkrétních dokumentů k analýze je v případě českého analyzovaného vzorku založena na poměrném zastoupení pojišťoven na trhu. Český pojistný trh je vysoce transparentní a systematický. Údaje o podílu na trhu poskytuje ČAP (2016, s. 73).

pořadí	název pojišťovny	podíl na trhu [%]
1	Česká pojišťovna	22,5
2	Kooperativa pojišťovna	20,1
3	Allianz pojišťovna	10,8
4	Generali pojišťovna	7,1

Tabulka č. 3: Největší pojišťovny v ČR dle podílu na trhu (2016)

Americký pojistný trh je naopak velmi netransparentní, nesystematický, až zmatený – pojišťovny, které se vyskytují na nejvyšších v příčkách v podílu na trhu jsou skupinami, jež mají několik poboček v každém státě. Tyto pobočky

se často dělí i podle typu nabízených pojistných produktů, navíc v každém státě federace zvlášť. Obdobná situace panuje na britském, potažmo anglickém trhu. Netransparentnost je patrná i na samotných webových stránkách jednotlivých pojišťoven. Je téměř nemožné najít pojistné podmínky, aniž by došlo k zadání objednávky, po které je nazpět zaslána cenová nabídka (*quote*). Dalším faktorem, který přispívá k nepřehlednosti trhu, je, že pojištění se většinou uzavírá přes zprostředkovatele, konkrétně přes makléře (*broker*). V důsledku těchto faktorů nemohl být při výběru pojistných dokumentů pro analýzu na postavení pojišťoven na trhu brán zřetel a výběr byl proto v případě britských a amerických pojistných dokumentů čistě náhodný (pokud možno, výběr upřednostňuje velké zavedené pojišťovny). Většina vzorků anglicky psaných dokumentů pochází od pojišťoven Allianz, Hiscox a Axa.

Do analyzovaného vzorku českých pojistných dokumentů tedy patří pojistné podmínky čtyř zmíněných pojišťoven (čtvery pojistné podmínky pro cestovní pojištění a čtvery pro pojištění motorových vozidel). Do analyzovaného vzorku anglických a amerických pojistných dokumentů patří dokumenty čtyř náhodně vybraných pojišťoven, dvou ze Spojených států a dvou z Anglie a Walesu (čtvery pojistné dokumenty pro cestovní pojištění a čtvery pro pojištění motorových vozidel). Všechny zkoumané dokumenty jsou vyjmenovány v seznamu příloh. Vzhledem k počtu a délce dokumentů, není vzorek tištěnou součástí práce, ale je přiložen na CD.

5.1 České pojistné dokumenty

Je obvyklé, že při uzavírání pojištění pojistitel (popřípadě zprostředkovatel) připraví veškeré tiskoviny. Dle provedené analýzy jsou součástí dokumentace následující dokumenty:

Pojistná smlouva – formulář, který slouží k vyplnění identifikačních údajů a doplňujících informací týkajících se samotného pojištění (např. volba z několika nabídek pojištění v podobě kolonek k zaškrtnutí). Je proto tvořena tabulkami a přehlednými kolonkami. Pojistná smlouva má v případě rozporu s pojistnými podmínkami vždy přednost, platí tedy údaje uvedené v pojistné smlouvě. Jedná se o možnost ujednání změny zejména rozsahu pojistného krytí a výluk (pojišťovny často nabízí několik kategorií téhož druhu pojištění), na kterém se smluvní strany dohodly při uzavírání smlouvy. Pojistná smlouva

obsahuje ustanovení, které definuje, že (nedílnou) součástí smlouvy jsou pojistné podmínky. Vzorový formulář pojistné smlouvy je součástí příloh na CD.

Pojistné podmínky – dle § 2774 NOZ odst. 1: „Pojistné podmínky vymezí zpravidla podrobnosti o vzniku, trvání a zániku pojištění, pojistnou událost, výluky z pojištění a způsob určení rozsahu pojistného plnění a jeho splatnost.“ Soudě podle provedené analýzy obvykle dokument, jež se nazývá pojistné podmínky, je rozdělen na menší části, které jsou popsány v podkapitole 5.3.3. Tyto části jsou zahrnuty v následujících větších úsecích:

1. **Předsmluvní informace** (ČP, Allianz) nebo **informace pro klienta** (Kooperativa, Generali) – slouží ke sdělení informací zájemci o uzavření pojištění (pojistníkovi) před uzavřením smlouvy. Jedná se o obecné shrnutí nejdůležitějších základních informací o uzavření pojistné smlouvy. Dokument nenahrazuje pojistné podmínky, ani neposkytuje kompletní shrnutí. Jsou zde mimo jiné uvedeny informace o uzavření smlouvy, doba trvání pojistné ochrany, rozsah pojištění, způsob určení pojistného plnění, výluky, výše, způsob a doba placení pojistného, způsoby zániku pojištění, možnosti odstoupení od smlouvy, důsledky porušení podmínek vyplývajících ze smlouvy a možnosti změny smlouvy. U některých pojišťoven (ČP) je tento dokument samotný, ne součástí pojistných podmínek.
2. **Pojistné podmínky** – soudě podle provedené analýzy některé pojišťovny používají dva druhy pojistných podmínek. Jednak **všeobecné** pojistné podmínky, které jsou totožné pro skupinu pojištění podobného typu, a **doplňkové** (ČP) nebo **zvláštní** (Allianz, Kooperativa, Generali) pojistné podmínky pro jednotlivé druhy pojištění⁶. Např. Česká pojišťovna používá všeobecné pojistné podmínky pro pojištění zvířat a doplňkové pojistné podmínky pro pojištění koček a odděleně pro pojištění psů. Dělí se na jednotlivé části popsány v podkapitole 5.3.

⁶ Všeobecné pojistné podmínky se zkracují na VPP a zvláštní/doplňkové podmínky na ZPP a DPP.

3. **Přílohy** – oceňovací a další dodatkové tabulky, které slouží ke kalkulaci limitů a výše pojištěných částek (záleží na druhu pojištění).
4. **Informace o zpracování osobních údajů** – vzhledem k tomu, že ke 25. květnu 2018 vešlo v účinnost obecné nařízení o ochraně osobních údajů (takzvané GDPR), se jedná o velmi aktuální téma. Je možné, že přidání informace o zpracování osobních údajů do dokumentu pojistných podmínek je reakcí na toto nařízení, soudě podle příkladu předchozí verze pojistných podmínek pro cestovní pojištění ČP, která byla platná do roku 2016 (kdy bylo zmíněné nařízení schváleno). Tato starší verze část o zpracování osobních údajů neobsahovala. Současná verze pojistných podmínek tuto část naopak uvádí hned jako první v pořadí.

Pojistka – dokument vydaný po uzavření pojištění, který slouží jako potvrzení. Náležitosti tohoto dokumentu byly popsány v podkapitole 4.4.2. Vzorový dokument je přiložen na CD.

5.2 Anglické a americké pojistné dokumenty

Vzhledem k tomu, že tradice se v obou systémech systémově neliší, jsou pro účely této práce uvedeny ve společné podkapitole.

Rozdíl mezi pojistným trhem v České republice a ve vybraných anglicky mluvících zemích spočívá již v přístupu k věci samotné. V anglicky mluvících zemích se na oblast pojišťovnictví nahlíží více z pohledu komerčního sektoru. Tento fakt je patrný zaprvé na právní úpravě popsané v podkapitolách 4.2.1 a 4.3.1, která se pojištěním zabývá spíše z pohledu finančního sektoru, zdanění apod. Dále se jedná i o použitou terminologii. Např. v ohledu uzavírání pojištění česká kolokace zní *sjednat/uzavřít pojištění* a anglická *purchase a policy*. Kontrast je patrný v neposlední řadě i na principu uzavírání smluv a povaze pojistných dokumentů.

Ani v případě pojistných dokumentů neexistuje obecně platný úzus. Pojmenování jednotlivých dokumentů se liší pojišťovnu od pojišťovny. Charakteristickým jevem je nesourodá terminologie. Dle provedené analýzy se nicméně v průběhu uzavírání pojištění obvykle využívá následující sled pojistných dokumentů, které se obecně nazývají **policy documents**:

Proposal form nebo **quote proposal** – obsahově odpovídá pojistné smlouvě v české právní úpravě. Jedná se o dokument ve formě formuláře. Nachází se v něm kolonky, do kterého se vyplňují osobní a další důležité údaje, dále pak zaškrtačací položky určující výběr z různých pojistných produktů a další informace, jež slouží ke kalkulaci výše pojistného. Pojištění se čím dál více uzavírá přes internet, na webových stránkách jsou tedy k dispozici interaktivní formuláře stejného obsahu jako v těchto tištěných dokumentech. Obvyklé jsou odkazy ve znění „*get a quote*“, tedy „získat cenovou nabídku“, zde je jasně patrný komerčnější přístup k pojištění v anglicky mluvících zemích.

Policy wording nebo **insurance guide** nebo **policy book** nebo pouze **policy** (častěji ve Spojených státech) nebo **description of coverage** (pouze ve Spojených státech) odpovídá českým pojistným podmínkám v širším slova smyslu. Obsahuje veškeré podmínky pojištění, často se také dělí na **general conditions** a **special conditions** podobně jako v České republice, ne však vždy. Struktura a části tohoto dokumentu jsou podrobně popsány v podkapitole 5.3.

Policy summary nebo **summary of cover** nebo **policy schedule** (častěji v Anglii a Walesu) téměř odpovídá shrnutí základních vlastností pojištění uvedených v českých informacích pro klienta. Tento dokument nevystavuje každá pojišťovna. Pokud ano, je buďto součástí pojistných podmínek (Hiscox), nebo se jedná o oddělený dokument (Axa).

Certificate of insurance (COI) nebo **Proof of insurance (POI)** odpovídá české pojistce. Náležitosti tohoto dokumentu jsou popsány v podkapitole 4.4.2. Vzorový dokument tohoto typu je přiložen na CD.

5.3 Porovnání pojistných dokumentů

Nejmarkantnějšími dvěma rozdíly mezi česky a anglicky psanými pojistnými dokumenty je rozdílná míra osobního vyjadřování, odlišná struktura článků a jejich pořadí, které jsou podrobně popsány v následujících podkapitolách.

5.3.1 Přizpůsobení čtenáři

Styl užitý v českých pojistných dokumentech je vysoce formální a neosobní. Používá pasiva, nevyjádřený podmět a podobné jazykové prostředky. Jediným jevem, který lze považovat za osobní vyjadřování, je užití první osoby množného čísla v úvodních informacích pro klienta. Na rozdíl od zbytku textu

se zde používá pro označení pojišťovny (pojistitele) „my“ a oslovení „Vy“ „Vaše“ apod. Tyto prostředky zřejmě mají působit na klienta vstřícně i proto, že se jedná o úvodní část pojistných podmínek.

Oproti tomu anglicky psané podmínky (anglické i americké) nejsou vůbec neosobní. Přímou v části *definition of terms* je ustanoveno používání osobních zájmen pro obě strany závazku. Pojišťovna zastává zájmena *we, our, us* a pojistník je oslovován pomocí zájmen *you, your* apod., a to nejen v úvodních informacích pro klienta, ale v celém textu pojistných podmínek. Klientovi je přizpůsoben i použitý jazyk, který není archaický a syntax není komplikovaná, jak je u právní angličtiny zvykem. Kromě zmíněných dvou faktorů však v textu lze najít některé charakteristické vlastnosti právní angličtiny, jak je podrobně popsáno v kapitole 6. Některé prvky anglicky psaných podmínek lze zařadit do vrstvy neformálního vyjadřování:

- fráze *deal with a claim*,
- označení místa trvalého pobytu pojistníka termínem *home*,
- použití slovesa *tell* nebo *let us know* namísto formálního *inform*,
- používání zkrácených forem jako je například *don't*.

5.3.2 Struktura článků

Co se struktury článků týče, česky psané pojistné podmínky jsou rozděleny na jednotlivé články a články jsou rozděleny na body podobně jako se zákony dělí na paragrafy a odstavce. Text je sice strukturovaný, ale jednolitý a téměř nevyužívá různého řezu písma. Text působí jednolitě a čtenář v něm ztrácí přehled i vzhledem k tomu, že délka pojistných podmínek, které byly součástí analýzy, se pohybuje v rozmezí 25 až 35 stran. Délka textu je ještě znásobena tím, že písmo je velmi malé velikosti⁷. Kromě úvodních informací pro klienta, které jsou opravdu vhodně přizpůsobeny běžnému čtenáři (využívají například systému otázek a odpovědí), se vizuální podoba pojistných podmínek dá přirovnat k zákonům.

⁷ Velikost písma v pojistných podmínkách pojišťovny Generali je na hranici čitelnosti. Dle namátkové kalkulace znaků je na jednu stranu formátu A4 vměstnáno přibližně 13 tisíc znaků s mezerami (7 normostran).

Anglicky psané podmínky jsou většinou rozděleny logicky na dvě: *what is covered* a *what is not covered*. Tedy, co smluvené pojištění zahrnuje a co nezahrnuje. Pokud je to potřeba, místy se uvádí také určité další podmínky týkající se konkrétního článku – (*special*) *conditions*. Díky tomu se klient může rychle zorientovat v tom, zda nabízený pojistný produkt skutečně pokrývá pojistné nebezpečí, které by vedlo ke vzniku pojistné události. Kromě toho anglicky psané podmínky využívají různého řezu písma. Tučně zvýrazněné jsou všechny případy označení smluvních stran zájmeny (tedy *you*, *your*, *we*, *our* apod.) a všechny termíny definované v části *definitions of terms*. Zvýraznění těchto jevů přidává na přehlednosti textu.

5.3.3 Části pojistných podmínek

Obsah pojistných dokumentů se příliš neliší, liší se rozdělení obsahu do jednotlivých částí pojistných podmínek a pořadí těchto částí. Pořadí částí se u jednotlivých pojišťoven nepatrně liší, nicméně zkoumaný vzorek lze zobecnit následovně:

česká část	pořadí	ekvivalentní anglická část	pořadí
Informace o zpracování osobních údajů	1	Data protection	11
Důležité kontakty	2	Helpful phone numbers	2
Informace pro klienta	3	Introduction	3
		Important information	4
		Summary of cover	1
		Claims procedure	10
Informace o pojistné smlouvě	4	Governing law	12
Možnosti odstoupení	5	Cancelation rights	5
Způsob vyřizování stížností	6	Complaints procedure	9
Všeobecné pojistné podmínky	7	General conditions	7
Definice pojmů	8	Definitions (of terms)	6
Zvláštní pojistné podmínky	9	Cover sections	8
Oceňovací tabulky	10	Policy schedule	zvlášť

Tabulka č. 4: Části českých a anglických pojistných podmínek

I zde je patrný komerčnější přístup k pojištění v anglicky mluvících zemích, jelikož oceňovací tabulky a dodatkové tabulky (které obsahují např. pojistné limity) jsou mnohem častěji uvedeny v úvodních částech dokumentu (v části *summary of cover*) nebo ve zvláštním dokumentu *policy schedule* na rozdíl od českých dokumentů, ve kterých tyto číselné údaje bývají obvykle na konci pojistných podmínek.

6 Analýza jazyka pojistných dokumentů

Jak uvádí Bázlik a Ambrus (2008, s. 11), právní angličtina je komplikovaná mimo jiné proto, že má několik rozdílných pramenů práva, o kterých pojednává kapitola 3.2. Vzhledem k tomu, že součástí soudcovského práva je citování předešlých rozhodnutí soudu, jazyk v nich používaný, často silně archaický, se znovu vrací do jazyka současného práva. Styl právních textů se ve velké míře podobná vědeckému, je těžko srozumitelný. Mluva a forma zákonů je „spletitá, nepřehledná a zastaralá“ a přes vysoký počet kritických hlasů se nemění (Knittlová a kol. 2010, s. 141).

Vzhledem k charakteristickým vlastnostem, obzvláště pak gramatice, se právní angličtina dá považovat za samostatný, ne však oddělený, systém uvnitř anglického jazyka (Bázlik a Ambrus, 2008, s. 16). Podle Bázlika a Ambruse (2008, s. 12) lze rozdíly právní angličtiny a běžného jazyka pozorovat na různých ukazatelích. Ačkoliv si to někteří myslí, tyto ukazatele se neprojevují pouze termíny. Mezi ukazatele, které jsou pro právní angličtinu typické, patří výběr určitých zavedených forem, komplikovaná vyjádření, příznakové konstrukce a různé další gramatické jevy, které jsou popsány v následujících kapitolách.

6.1 Běžné jednotky s odlišným významem v kontextu práva

Podle Caové (2007, s. 54) je jedním ze čtyř stěžejních problémů týkajících se právního jazyka, jakožto jazyka odborného, fakt, že některé termíny mají svůj „obyčejný význam“ a „právní význam“. Podle Chromé (2014a, s. 42) a Alcaraze Varó a Hughese (2002, s. 17–18) se běžně v právních textech objevují tři druhy termínů:

1. **čistě odborné termíny** – vyskytují se pouze v kontextu práva a vně tuto oblast nemají využití (nebo jsou stylisticky příznakové). Lze je snadno odlišit od ostatních jednotek, protože nesou pouze jeden význam (právní význam) a ten je v oblasti dlouhodobě ustálený. Do tohoto druhu spadá např. již zmíněný *obmyšlený (contingent beneficiary)*.
2. **polooborné termíny nebo termíny smíšeného typu** – vyskytují se běžně i mimo právní kontext. Kromě obyčejného významu nesou i skrytý právní význam. Jedná se tedy, na rozdíl od čistě

odborných termínů, o jednotky polysémní. Příkladem budiž termín *vyluka* (*exclusion*) nebo *nedbalost* (*negligence*).

3. **jednotky běžné slovní zásoby** – vyskytují se běžně mimo právní kontext, ale v právním kontextu získávají konkrétní definovaný význam. Jedná se o nejpočetnější kategorii ze zmíněných tří typů. Např. v případě pojistných podmínek je slovo běžné slovní zásoby *ceniny* (*valuables*) definováno jako předmět spadající do konkrétního výčtu: „šperky, zlato, stříbro, vzácné kovy, drahokamy nebo polodrahokamy...“⁸ (Hiscox).

Ve zkoumaném vzorku se vyskytly následující lexikální jednotky s odlišným významem v kontextu práva (1) a jednotky s odlišným významem v užším kontextu pojišťovnictví (2):

- (1) **party** – (*smluvní strana*)
- (2) (a) **coverage** – (*pojistné krytí*)
(b) **claim** – (*nárok* nebo *škoda* nebo *pojistná událost*)
(c) (*policy*) **schedule** – (*příloha (k pojistné smlouvě)*)

6.2 Několikanásobná vyjádření

Několikanásobná vyjádření (3) jsou synonymní vyjádření spojená nejčastěji spojkou *and*, v druhé řadě spojkou *or*. V anglických právních textech jsou obvyklá. Výskyt obou tvarů se zdá být redundantní, jelikož jednotlivé tvary nesou více či méně totožný význam. Není jednoduché určit, zda se jedná o absolutní synonyma. Jednotlivá slova jednoduše opakují tentýž význam (Bázlik a Ambrus, 2008, s. 111–113). Podle Tiersmy (1999, s. 32) má tento charakteristický jev právní angličtiny původ v době anglosaské – tato vyjádření tedy původně obsahovala jednotky angličtiny a francouzštiny, aby každý porozuměl. Ačkoliv se nyní používá již jen jeden jazyk, synonymní tvary v právní angličtině zůstaly. Nejedná se o produktivní jev, ale zaužívaná ustálená spojení (Bázlik a Ambrus, 2008, s. 112). Ve zkoumaném vzorku se vyskytly následující dublety:

⁸ „jewellery, gold, silver, precious metal or precious or semiprecious stone articles...”

- (3) (a) *loss or damage caused by wear and tear – opotřebením*
- (b) *rules and regulations of the golf course – pravidla*
- (c) *terms and conditions – podmínky*

6.3 Slova latinského a francouzského původu

Podle Alcaraze Varó a Hughese (2002, s. 4) je dalším charakteristickým znakem právní angličtiny používání slov z latiny (4) a francouzštiny (5). V průběhu historického vývoje právního systému Anglie se používal trojjazyčný systém. V jednotlivých oblastech práva se využívaly jednotlivé jazyky. Dokumenty se psaly zpravidla latinsky, k laické veřejnosti se promlouvalo anglicky a účastníci soudu a soudci mezi sebou hovořili francouzsky (Tiersma, 1999, s. 33–34). Některé latinské a francouzské výrazy se v právní angličtině dochovaly dodnes. Podle Bázlika a Ambruse (2008, s. 144) se takovéto výrazy píší obvykle kurzívou. Ve zkoumaném vzorku tento typ termínů kurzívou uveden nebyl. Cizí výrazy se zřejmě v pojistných dokumentech nevyskytují příliš často proto, že je patrná silná tendence přizpůsobit text laickému čtenáři. Přesto se některé cizí termíny vyskytly, konkrétně následující:

- (4) *pro rata, post mortem (examination), de jure, de facto*
- (5) *waiver, agreement, damage, property, evidence*

6.4 Falešní přátelé

Podle Bázlika a Ambruse (2008, s. 149–150) mezi jeden z charakteristických jevů právní angličtiny patří *faux amis*, tzv. „falešní přátelé“ (6). Jedná se o lexikální jednotky, které pocházejí ze stejného základu, a zdá se tedy, že by měly nést v obou jazycích stejný význam, nicméně v průběhu vývoje jazyků získaly význam odlišný. V důsledku toho je potřeba si na ně dát při překladu pozor (Klabal, 2016). Ve zkoumaném vzorku se vyskytly následující případy, které při překladu mohou způsobit problémy:

- (6) (a) *comprehensive insurance/coverage – sdružené pojištění*
- (b) *reasonable way/cost/care – přiměřený*
- (c) (medical) *condition – onemocnění*
- (d) *excess – spoluúčast (na pojistném plnění)*

6.5 Předložková postmodifikace

V anglicky psaných právních textech je obvyklá vysoká nominálnost. U nominálních frází se projevuje častou předložkovou postmodifikací (7), která explicitněji vyjadřuje vztah mezi jednotlivými jmény (substantivy nebo adjektivy). Oproti tomu v běžné řeči se využívá spíše nominálních řetězců a vztahy mezi jednotlivými jmény se vyjadřují implicitně. (Knittlová a kol., 2010, s. 142). Ve zkoumaném vzorku se vyskytly následující případy předložkové modifikace:

- (7) *letter of claim, period of insurance, event of curtailment, cost of surgery, event of death, certificate of insurance*

6.6 Postmodifikace adjektiv

Pod vlivem francouzštiny se do právní angličtiny přenesly některé specifické gramatické jevy. Jedním z těchto jevů je postmodifikace adjektiv (8), která je v právní angličtině obvyklejší než premodifikace (Bázlík a Ambrus, 2008, s. 48–49). Ve zkoumaném vzorku se nachází následující případy:

- (8) *person insured, expenses incurred, exclusions applicable, amount payable*

6.7 Neurčitá zájmena

Podle Bázlíka a Ambruse (2008, s. 42–43) se v právní angličtině vyskytuje množství neurčitých zájmen končících na *-ever* (9). Tyto zástupné znaky mají zahrnovat úplný výčet možností. Dále se v textech často vyskytují zájmena začínající na *any-* (10). V právních textech jsou zástupci tohoto druhu početnější než zájmena začínající na *some-*, která se vyskytují spíše sporadicky. Ve zkoumaném vzorku se vyskytují následující příklady. Ukázalo se, že *any* se používá velmi často, ne jako součást zájmena, ale samostatně (10), popř. jako součást fráze *any other* (10), což je podle Bázlíka a Ambruse (2008, s. 37) nejčastější vazba zájmena *any* s adjektivem:

- (9) *whichever is the later, wherever, whatever the nature of this treatment*

- (10) (a) *anything mentioned*,
- (b) *any person/cause/incident/country/doubt/claims*
- (c) *any other authority/party/claim/loss/cause/source/way*

6.8 Determinátor *such*

Podle Knittlové a kol. (2010, s. 142–143) je v určitých frázích obvyklé anaforické použití determinátoru *such* bez neurčitého členu (11). V běžném jazyce by takovéto užití bylo považováno za negramatické – *such* zpravidla tvoří predeterminátor a pojí se u počítatelných substantiv se členem neurčitým, v tomto případě ale funguje jako determinátor ve funkci zájmena (Bázlik a Ambrus, 2008, s. 35). Zmíněné jevy se ve zkoumaném vzorku vyskytly v následující podobě:

- (11) *such regulatory body, such cause, such assembly, such entry, such loss, such offer*

7 Analýza terminologie pojistných dokumentů

Podle Caové (2007, s. 53) je jedním z hlavních charakteristických vlastností právních textů právě terminologie, která je složitá a specifická. Poukazuje to na to, že právní jazyk je jazykem odborným. Terminologie znesnadňuje překlad právních textů a je jedním z hlavních zdrojů jejich složitosti. Zásoba používaných termínů je navíc velmi početná a provázaná s právním systémem, jak již bylo podrobně popsáno v kapitole 2.

Jedním z problematických faktorů, které Caová (2007, s. 53–54) jmenuje, jsou problémy určování právních pojmů a případy nulové ekvivalence, které nastávají při překladu. To znamená, že neexistuje „úplný protějšek“ a budeme se muset spokojit s „částečným“ (Knittlová a kol., 2010, s. 40). Šarčevićová (1997, s. 237–238) udává míru ekvivalence pomocí dělení definičních znaků na hlavní a vedlejší. Z toho vyplývá, že v první řadě je důležité převést hlavní definiční znaky. V případě částečné ekvivalence mají termíny ve výchozím a cílovém jazyce společné hlavní definiční znaky, ale některé vedlejší definiční znaky se mohou lišit. V případě, že se téměř žádné znaky neliší, jde o takzvanou „blízkou ekvivalenci“.

Cílem této kapitoly je analyzovat terminologii pojistných dokumentů metodou pojmové analýzy. Aby při překladu došlo ke zvolení odpovídajícího termínu, je potřeba určit míru ekvivalence pojmů příslušných právních systémů. K tomu slouží pojmová analýza. Tento druh analýzy je založen na porovnávání definičních znaků pojmů ve výchozím právním systému, který v textu reprezentuje termín, a definičních znaků potenciálních protějšků v cílovém právním systému, potažmo jazyce (Chromá, 2014b).

7.1 Obecné termíny pojištění

7.1.1 Pojistná smlouva

Pojistná smlouva je v českém právním řádu jasně definovaná v § 2758 odst. 1 NOZ. Popis chápání pojistné smlouvy v anglickém právu se od české definice příliš neliší. Dokument se běžně pojmenovává *insurance policy* a jak uvádí BLD (2004, s. 820) obzvláště v americké angličtině se nazývá pouze *policy*. Termín *insurance contract*, který se nabízí a navrhuje ho Chromá (2014a, s. 225), se soudě dle provedené analýzy používá především v odborné

literatuře (např. Cooper a Grantham, 2013 a Carolan a kol., 2015) a není uzuální, dokonce se v BLD (2004) vůbec nenachází. Stejně jako v češtině je termín *pojistná smlouva* spíše abstraktní, jedná se o termín zastřešující jednotlivé pojistné dokumenty popsané v podkapitolách 5.1 a 5.2.

Navrhovaný překlad: *(insurance) policy*

7.1.2 Pojistka

Jak již bylo zmíněno v podkapitole 4.4.2, *pojistka* je dle § 2775 NOZ dokument, který „potvrzuje uzavření smlouvy“. Obsah se liší na základě toho, zda je smlouva uzavřena písemnou nebo nepísemnou formou, nicméně termín se nemění. Soudě podle toho, je druh uvedených údajů v pojistce vedlejším definičním znakem termínu. BLD (2004, s. 240) definuje *certificate of insurance* jako „dokument, který potvrzuje sepsání pojistné smlouvy a obecně objasňuje, co pojištění pokrývá“⁹. Stejný termín uvádí i Chromá (2014a, s. 226), nicméně navrhuje používat i termín *policy*. To ale vede k nepřesnému vyjádření terminologického rozdílu mezi termíny *pojistka*, *pojistná smlouva* a *pojištění*, které se v hovorové mluvě často zaměňují. V právních textech je zaměnit nelze. Dle provedené analýzy se používá také termín *proof of insurance*. Termíny jsou ekvivalentní.

Navrhovaný překlad: *certificate of insurance (COI)* nebo *proof of insurance (POI)*

7.1.3 Pojistník

Smluvní strany jsou základem závazku, *pojistná smlouva* je dle § 2758 odst. 1 závazek mezi pojistitelem a pojistníkem. *Pojistníkem* se dle § 3 písm. g) se rozumí „osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu“. Dle Bázlika a Ambruse (2008, s. 18) jsou smluvními stranami *insurer* a *insuree*, nicméně podle provedené analýzy se místo *insuree* používá *insured person* nebo *the insured*. Podle BLD (2004, s. 823) se termínem *insured* rozumí „osoba, které *pojistná smlouva* poskytuje krytí nebo ochranu“. Chromá (2014a, s. 225) uvádí i termín *policyholder*, který je v BLD (2004, s. 1 196) definován jako

⁹ „A document acknowledging that an insurance policy has been written, and setting forth in general terms what the policy covers.”

„ten, jenž je majitelem pojistné smlouvy nezávisle na tom, zda je zároveň pojištěným“¹⁰. V českých pojistných dokumentech se často vyskytuje univerzální spojení „pojistník nebo pojištěný“. V anglických smlouvách je ale zřejmý rozdíl v úzu.

Navrhovaný překlad:

a) v případě, že pojistník je zároveň pojištěný: *insured person*
nebo *the insured*

b) v případě, že pojistník není zároveň pojištěným: *policyholder*

7.1.4 Obmyšlený

Jak již bylo zmíněno v podkapitolách 4.4.1 a 6.1, termín *obmyšlený* je příkladem čistě právního termínu a jedná se o druh oprávněné osoby. Tento zajímavý termín se vyskytuje u úrazového pojištění, které je součástí cestovního pojištění.

Podle § 3 písm. j) zákona o pojistné smlouvě se *obmyšleným* rozumí „osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného“. ČAP (2011) uvádí pouze *beneficiary*, avšak tím zaniká rozdíl mezi oprávněnou osobou a obmyšleným. BLD (2004, s. 165) definuje termín *contingent beneficiary* jako „osobu určenou ve smlouvě o životním pojištění, které získá výnos [z pojištění] v případě, kdy oprávněná osoba toho není schopna“¹¹, což téměř odpovídá české definici, vyjma konkrétního určení neschopnosti – smrti. Chromá (2014a, s. 228) sice uvádí termín *third party beneficiary*, dle BLD (2004, s. 165) se jedná o „osobu, která nepatří mezi smluvní strany, ale očekává, že bude z plnění smlouvy těžit“¹². Tento termín je zbytečně obecný a na rozdíl od *contingent beneficiary* se nepoužívá pouze v oblasti pojišťovnictví.

Navrhovaný překlad: *contingent beneficiary*

¹⁰ „One who owns an insurance policy, regardless of whether that person is the insured party.”

¹¹ „A person designated in a life-insurance policy to receive the proceeds, if the primary beneficiary is unable to do so.”

¹² „A person who, though not a party to a contract, stands to benefit from the contract’s performance.”

7.1.5 Costs, expenses

Ve zkoumaných anglických dokumentech se objevují dva podobné termíny *costs* a *expenses*, zatímco v českých dokumentech se objevují dva potenciální ekvivalenty: *výdaje* a *náklady*. Termín *výdaje* se v českém vzorku nevyskytl v jiném případě nežli v kolokaci *cestovní výdaje*, jedná se tedy zřejmě o speciální případ. *Cestovními výdaji* rozumí „*náklady* na pořízení železniční jízdenky...“ (Allianz).

Soudě dle věty „*accommodation or other costs, charges or expenses*“ (Allianz) je mezi termíny *costs* a *expenses* rozdíl. Termín *costs* je širší než termín *expenses*. Pod termínem *costs* se rozumí částka, jež osoba uhradila za nějaký úkon nebo služby (např. *accommodation costs*). Zatímco *expenses* jsou náklady vynaložené za účelem, který pojišťovna hradí, u termínu *costs* není definováno, zda pojišťovna tuto částku hradí.

Jelikož v českých dokumentech se téměř výhradně používá pouze termín *náklady*, při převodu do češtiny lze poměrně malý definiční rozdíl zanedbat. Při překladu do angličtiny termín *costs* definičně odpovídá spíše *výdajům* a termín *expenses* spíše *nákladům*.

Navrhovaný překlad:

- a) výjimka v úzu: *travel expenses* – *cestovní výdaje*
- b) při překladu do češtiny: *expenses, costs* – *náklady*
- c) při překladu do angličtiny: *výdaje* – *costs, náklady* – *expenses*

7.2 Termíny specifické pro vybrané druhy pojištění

Jak již bylo popsáno v kapitole 5, zvolené pojistné dokumenty se týkají cestovního pojištění a pojištění motorových vozidel. Cestovní pojištění je poměrně široká oblast, jelikož se do něj zpravidla řadí celá řada pojištění, např. pojištění léčebných výloh, úrazové pojištění, pojištění (cestovních) zavazadel, pojištění odpovědnosti za škodu a další (záleží na tom, jaký balíček pojistných produktů jednotlivé pojišťovny nabízejí). Pojištění motorových vozidel se s cestovním pojištěním tematicky částečně překrývá v oblasti úrazového pojištění. Obvykle zahrnuje také pojištění odpovědnosti z provozu vozidla a havarijní pojištění.

Ve zkoumaném vzorku se vyskytly následující zajímavé termíny:

7.2.1 Bodily injury

Podle BLD (2004, s. 801) je *bodily injury* „fyzická újma na těle osoby“¹³. Podle ČAP (2011) uvádí jak překladový protějšek v případě úrazového pojištění termín *úraz*, kterým se dle § 60 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě rozumí „neočekávané a náhlé působení zevních sil nebo vlastní tělesné síly nezávisle na vůli pojištěného, ke kterému došlo během trvání soukromého pojištění a kterým bylo pojištěnému způsobeno poškození zdraví nebo smrt“ a v případě pojištění odpovědnosti z provozu vozidla termín *škoda na zdraví*. Dle provedené analýzy se nicméně používá i termín *tělesné poškození* (Allianz, Generali a Kooperativa), kterým se podle pojistných dokumentů rozumí jednotlivé následky úrazu, jak je patrné na větě: „Bylo-li pojištěnému způsobeno jedním úrazem několik tělesných poškození různých druhů...“ (Allianz).

Navrhovaný překlad:

- a) v případě úrazového pojištění, myšleno obecně jakožto újma: *úraz*
- b) v případě úrazového pojištění, myšleno konkrétně jako druh úrazu (např. v oceňovacích tabulkách): *tělesné poškození*
- c) v případě pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: *škoda na zdraví*

7.2.2 Out-patient, in-patient

Tato dvojice termínů, která se vyskytuje v anglicky psaných smlouvách, se dle analýzy vyskytuje v kolokaci *in/out-patient treatment* nebo jako samostatné substantivum. Burkeová (2016) uvádí, že definiční rozdíl spočívá v tom, zda osoba byla přijata do péče na lůžkové oddělení nemocnice. V českých pojistných dokumentech se tento rozdíl vyjadřuje termíny *ambulantní (lékařské) ošetření/péče* a *nemocniční ošetření/péče* (ČP, Kooperativa) nebo *hospitalizace (v nemocničním zařízení)* (Allianz, Generali). Termín *nemocniční* se zdá zavádějící, jelikož ambulantní ošetření probíhá i v nemocnicích. Hlavním definičním znakem není místo poskytnutí péče, ale zda je pacient hospitalizován.

Navrhovaný překlad:

ambulantní ošetření a hospitalizace

¹³ „Physical damage to a person’s body.”

7.2.3 Accident, accidental death

V anglicky psaných smlouvách se zřídka (např. Hiscox) používá termín *road traffic accident* i s přívlastkem shodným. Mnohem častěji se vyskytuje pouze termín *accident*, který je definován jako „neočekávaná a nezamýšlená událost, která způsobila škodu na zdraví nebo újmu na majetku“¹⁴. Tomuto termínu odpovídá český termín *dopravní nehoda*, který se naopak nikdy bez charakteristického přívlastku nevyskytuje. Podle ČAP (2011) má termín *accident* i druhý význam ve smyslu *úrazu*, podle provedené analýzy pojišťovny tento termín především u úrazového pojištění ve smyslu *úrazu* opravdu používají.

Termín *accidental death*, který se zdá být odvozený od termínu *accident* ve smyslu dopravní nehody, je v pojistných dokumentech definován jako „událost ... vedoucí k újmě na zdraví pojištěného a následné smrti“¹⁵ (Tokio Marine). Termín je od termínu *accident* odvozen, avšak s jeho druhou definicí coby *úrazu*. V souladu s ČAP (2011) je českým ekvivalentem *smrt následkem úrazu*.

Navrhovaný překlad:

- a) v případě pojištění motorových vozidel: *(road traffic) accident* – *dopravní nehoda*
- b) v případě úrazového pojištění: *accident* – *úraz*
- c) odvozený termín: *accidental death* – *smrt následkem úrazu*

7.2.4 Medical condition

V anglicky psaných podmínkách se vyskytuje termín *medical condition*, který je definovaný coby „onemocnění nebo úraz vás, spolucestujícího nebo osoby vám blízké, jež bylo lékařsky ošetřeno nebo k němuž byla vyhledána lékařská pomoc nebo jehož příznaky jste pociťovali v době uzavření pojištění, ...“¹⁶ (Allianz). Tato definice odpovídá českému termínu *chronické onemocnění*, jímž se rozumí „pomalu se rozvíjející nemoc (včetně poúrazových stavů), která existovala před počátkem pojištění ...“ (Allianz).

¹⁴ „Event that causes injury, property damage or both.”

¹⁵ „A sudden, unintentional and unexpected occurrence ... resulting in physical injury to you and your subsequent death.”

¹⁶ „An illness or injury that you, a traveling companion or family member were seeking or receiving treatment for or had symptoms of on the day you purchased your plan, ...“

V českých pojistných dokumentech se vyskytuje i související termín *akutní onemocnění* definované jako „náhle vzniklé onemocnění, které ohrožuje zdraví nebo život nemocného a které vyžaduje nutné a neodkladné léčení“. Definičním rozdílem mezi *akutním* a *chronickým onemocněním* je doba vzniku onemocnění a jeho časové rozpětí („pomalu se rozvíjející“ v porovnání s onemocněním, které vyžaduje „neodkladné léčení“).

Ekvivalentem k termínu *akutní onemocnění* je termín *illness*, který je definován jako takový druh onemocnění, do kterých „...nespadají chronická onemocnění, s nimiž jste byli obeznámeni při uzavření pojištění...“¹⁷. Kromě termínu *illness* se v anglicky psaných pojistných dokumentech vyskytuje i termín *disease* například v kolokaci *contagious illness (nakažlivé choroby)*. Jedná se o hyponymum termínu *illness*. Při překladu je potřeba nuance zohlednit.

Navrhovaný překlad:

- a) *medical condition – chronické onemocnění*
- b) *illness – akutní onemocnění*
- c) *disease – choroba*

7.3 Rozdíly mezi anglickou a americkou terminologií

anglická terminologie	americká terminologie
policy schedule	summary of cover/ policy summary
policy wording	insurance guide/policy
insurance/cover	coverage
medical practitioner	physician
in-patient	inpatient
out-patient	outpatient
residential address	primary residence
close relative	family member

Tabulka č. 5: Rozdíly mezi anglickou a americkou terminologií

¹⁷ „... it doesn't include conditions you already had or knew about when you purchased your plan ...“

8 Závěr

Jak již bylo zmíněno v Úvodu práce, pojišťovnictví je v moderní společnosti stále aktuálnějším oborem. Sjednávání pojištění se stalo obvyklou součástí našich životů. V průběhu historie se z oblasti pojišťovnictví stala oblast se svými charakteristickými specifiky na úrovni tvorby pojistných dokumentů i terminologie. Pojistná smlouva není jediným dokumentem, který je ke sjednání pojištění potřeba. Mezi pojistné dokumenty se řadí pojistná smlouva formulářového charakteru, dále pojistné podmínky. Pojistné podmínky je dokument o délce 25 až 35 stran, na kterých jsou uvedeny veškeré informace týkající se nabízeného pojistného produktu včetně podmínek a výluk. V neposlední řadě mezi pojistné dokumenty patří pojistka, dokument, který potvrzuje uzavření pojištění.

Cílem této práce bylo vykonat kontrastivní analýzu pojistných dokumentů z hlediska překladu. Jelikož právní překlad je jedním z nejsložitějších oblastí oboru překladatelství, je potřeba při překladu překonat potíže, které pramení ze specifik právního jazyka. Nejen, že právní jazyk má svá specifika (pozorované charakteristické jevy jsou popsány v kapitole 6), jimiž se liší od jazyka běžného, jeho složitost spočívá i v tom, že je propojený s příslušným právním systémem. Překladatel právních textů se tedy musí s příslušnými právními systémy seznámit. V případě této práce se jedná o český, anglický a americký právní systém. Tyto systémy jsou typologicky odlišné, rozdílů mezi nimi jsou proto značné. Právní řád České republiky patří do kontinentální právní kultury, kdežto anglický a americký právní systém patří do právní kultury angloamerické. Zmíněné právní systémy jsou popsány v kapitole 3. K překlenutí těchto rozdílů je v rámci této práce použita metoda právní komparatistiky, která spočívá v porovnání vlastností příslušných systémů. Základy právní komparatistiky jsou společně se základy právního překladu popsány v kapitole 2.

Rozdíly v základních charakteristikách těchto právních systémů se odráží i na právní úpravě oblastí pojišťovnictví, která je předmětem zkoumání této práce. Příslušné právní úpravy jsou popsány v kapitole 4. Česká právní úprava pojišťovnictví je velmi přehledná a pojistné dokumenty se vyznačují relativně konzistentní podobou. V porovnání s tím je anglický a americký systém silně nepřehledný a nesystematický. Z toho důvodu se anglicky psané pojistné

dokumenty v určitých ohledech jeden od druhého liší pojišťovnu od pojišťovny, zatímco české dokumenty mají relativně konsistentní strukturu nezávisle na pojišťovně, od které pochází.

Pojištění je celá řada druhů, pro účely této práce bylo zvoleno neživotní pojištění a jeho konkrétní dva druhy: cestovní pojištění a pojištění motorových vozidel. Předmětem analýzy bylo celkem 20 pojistných dokumentů (10 v češtině a 10 v angličtině). Jedná se o vzorek 2 formulářů pojistných smluv, 16 pojistných podmínek (8 o cestovním pojištění a 8 o pojištění motorových vozidel) a 2 pojistky. Způsob výběru zkoumaného vzorku je popsán v kapitole 5. jednotlivé dokumenty jsou uvedeny i s jejich zdroji v seznamu pojistných dokumentů. Vzhledem k počtu a délce pojistných dokumentů nejsou přímou součástí této práce, ale jsou uvedeny na příloženém CD.

Výše zmíněné dokumenty byly podrobeny analýze na všech relevantních rovinách. Soudě dle provedené analýzy se obsah česky psaných a anglicky psaných pojistných dokumentů nijak významně neliší. Rozdíly jsou patrné na míře přizpůsobení laickému čtenáři, formě, struktuře a řazení částí pojistných podmínek, jak je podrobně popsáno v podkapitole 5.3. Obecně lze pozorovat rozdíl v přístupu k pojištění v příslušných kulturách. V anglické a americké kultuře se na pojištění nahlíží spíše z pohledu komerce. Český přístup spočívá spíše v popisu kvalitativních vlastností nabízeného pojistného produktu. Rozdíl v přístupu lze pozorovat na nepatrných odlišnostech v právní úpravě, struktuře dokumentů a užitých formulacích. Mnohem patrnější je rozdíl v míře přizpůsobení textu čtenáři. Anglicky psané pojistné dokumenty se dají považovat za texty vysoce srozumitelné, v porovnání s tím české dokumenty svou rigidní strukturou obzvláště vizuálně připomínají zákony pro laiky nesrozumitelné.

V neposlední řadě bylo cílem této práce navrhnout překladatelská řešení vybraných termínů metodou pojmové analýzy. Předmětem pojmové analýzy byly jak obecné termíny pojištění, tak termíny specifické pro vybrané druhy pojištění. Překladatelská řešení byla navržena po konfrontaci se zkoumaným vzorkem, oborovými slovníky a dalšími dostupnými zdroji v kapitole 7.

Tato práce je zakončena kolokačním glosářem vytvořeným na základě provedené analýzy. Příložený glosář, stejně jako celá práce, může posloužit především překladatelům textů z oblasti pojišťovnictví.

9 Přílohy

9.1 Kolokační glosář

CLAIM (n)

- make -, decline -, pay -, pursue -, negotiate -, include -, support -, confirm -, affect -, validate -, turn down -, assess -, cause -, file -,
- refuse -, submit -, substantiate -, advise -,
- deduct from -, withdraw from -, apply to -, deal with -, turn down -, give rise to -, lead to -,
- fraudulent -, successful -, valid -,
- on -, except for -, for -,
- - resulting in, - arising from, - relating to, - caused by,
- - where, - for, - by,
- event of -, defence of -,

CLAIM (v)

- ability to -,
- - for,

INSURANCE PERIOD / PERIOD OF INSURANCE (n)

- end of -,
- within -,

PREMIUM (n)

- pay -,
- non-payment of -,
- additional -,
- - for,

EXCLUSIONS (n)

- list of -,
- general -,
- - applicable,

(INSURANCE) POLICY (n)

- renew -, purchase -, cancel -, make a change to -, hold -,
- make - void,
- under -, relating to -, on -,

- insured by -, covered by -, covered on -, unlined in -,
- protection of -, condition of -, start date of -, section(s) of -, terms of -, inception of -,

INSURED PERSON / PERSON INSURED (n)

- pay claim for -,
- ill -, injured -, quarantined -, confined -, deceased -,
- - on the policy,

BENEFIT(S) (n)

- provide -, pay -,

EXCESS(ES) (n)

- pay -, deduct -, apply a -,

INCIDENT (n)

- claim for -,
- insured -,
- mugging -, traffic -,

TRIP (n)

- during -,
- continue -, cancel -, interrupt -, curtail -, book -, cut short -, commence -,
- start of -, beginning of -, cancellation of -, cost of -,
- business -, pleasure -,

10 Summary

The topic of this thesis is insurance contract translation. Insurance plays an important role in our lives and by being on the edge of legal and financial sector it has become a very specific area in the terms of document drafting and terminology. Legal translation is considered one of the most difficult parts of translation studies. Among other things, the complexity of legal translation lies in the system-bound character of legal language; the insurance sector being no exception to that. Without having understood the concepts of source legal system, one cannot transfer the meaning correctly to the target legal system. Because of that, this thesis seeks to bridge this gap by conducting a contrastive analysis to explain the basic elements of insurance, to identify the most significant differences and to suggest appropriate translation solutions.

To introduce the topic of legal translation, a brief overview of legal language and comparative law basics is enclosed. The language combination of this thesis is Czech and English, thus a theoretical description of relevant legal systems namely the Continental and Anglo-American legal system is provided. After general description, insurance law of the three chosen law areas is described. Similar to described legal systems, insurance law of these areas differs substantially as well. The main difference is based on a different attitude to regulation. In the Czech Republic, most areas are regulated by laws which are drafted in a highly prescriptive manner, leaving no space for disputes. On the contrary, in the area of England and Wales and the United states, written law is less frequent, and a large part of legal competence lies in the hands of associations and judges. This significant difference is to be observed easily on insurance documents consistence and similarities. Insurance documents of chosen English-speaking countries are immensely varied compared to Czech documents.

They key part of this thesis consists of contrastive analysis conducted on a representative sample of insurance documents. Historically, various types of insurance have developed. For the purpose of this paper, non-life insurance has been chosen, namely motor insurance and travel insurance. Since an insurance policy is not a sole document used when concluding a contract, multiple documents drafted in accordance with Czech, English and American legal system

are analysed. A total of 20 (10 in Czech, 10 in English) documents are examined including 2 proposal forms, 16 policy wordings (8 on travel insurance, 8 on motor insurance) and 2 certificates of insurance.

Abovementioned documents are analysed on multiple levels. According to conducted research, the difference in content of insurance documents in Czech and English appears to be redundant. The attitude of English-speaking countries insurance providers is more commercial, more based on finance. Generally speaking, in English and American documents, a tendency to focus on the financial aspect of insurance is observable. Compared to that, Czech attitude seems to be more focused on quality of the insurance. This tendency seems to be observable on distinctive features described, such as difference in language specifics, document structure and terminology.

The language of English insurance documents is highly adapted to laymen language. Not only by using personal pronouns in communication, but also by using non-formal language elements such as contracted verb forms. Compared to that, Czech insurance documents resemble written laws with their rigid and incomprehensive structure. One could say, English insurance documents are adapted to be “user-friendly”. Concerning document structure, the main difference between Czech and English insurance documents lies in the parts they consist of. Most parts share the same content, but some appear to be joint in Czech versions and some are considered more important or less important according to the order of specific parts. Adaptation to non-expert reader is observable on this level as well. Parts are structured and ordered to make sense for the reader.

Last but not least, insurance terminology is analysed by the means of concept analysis. Where appropriate, translation solution is suggested. By conducting the analysis described and summarising information on insurance documents basics, the aim of this thesis is to uncover the specific elements of a rather unexplored area of insurance documents translation. For that purpose, as well, a collocation glossary is attached.

11 Použitá literatura

ALCARAZ VARÓ, Enrique a Brian HUGHES, 2002. *Legal Translation Explained (Translation Practices Explained)*. Manchester: St. Jerome Publishing. 204 s. ISBN 978-1-900650-46-5.

BÁZLIK, Miroslav a Patrik AMBRUS, 2008. *A Grammar of Legal English*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition. 204 s. ISBN 978-80-8078-203-0.

BIRDS, John, 2010. *Insurance Law in the United Kingdom*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International. 246 s. ISBN 978-90-411-3387-8.

BOTEZAT, Onorina, 2012. The Complexity of Legal Translation: Social and Cultural Bounds Aspects. In *Contemporary Readings in Law and Social Justice* 4(1), s. 641–647. ISSN 1948-9137.

BURKE, Victoria, 2016. What Does Inpatient Versus Outpatient Mean for Medicare?. In *Medicare.com* [online]. 2016-12-17 [cit. 2018-08-18]. Dostupné z: <https://medicare.com/resources/inpatient-vs-outpatient/>

CAO, Deborah, 2007. *Translating Law*. Clevedon: Multilingual Matters. 189 s. ISBN 978-1-85359-954-5.

CAROLAN, T. Michal, Paul W. KALISH, William C. O'NEILL a Rachel P. RAPHAEL, 2015. United States. In ROGAN, Peter (ed.) *The Insurance and Reinsurance Law Review*. London: Law Business Research, s. 437–454. ISBN 978-1-909830-44-8.

COOPER, Simon a David GRANTHAM, 2013. England and Wales. In ROGAN, Peter (ed.) *The Insurance and Reinsurance Law Review*, London: Law Business Research, s. 87–103. ISBN 978-1-907606-63-2.

ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN, 2016. *Výroční zpráva 2016* [online]. Praha: Česká asociace pojišťoven. 81 s. Dostupné z: <http://www.cap.cz/images/onas/vyrocnizpravy/2016.pdf>

DUCHÁČKOVÁ, Eva, 2009. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.

GERLOCH, Aleš, 2013. *Teorie práva*. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.

GERLOCH, Aleš, 2009. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 308 s. ISBN 978-7380-233-2.

GROOT, Gerard-René de, 1999. Das Übersetzen juristischer Terminologie. In GROOT, Gerard-René de a Reiner SCHULZE (eds.) *Recht und Übersetzen*. Baden-Baden: Nomos, s. 11–46. ISBN 978-3-7890-5831-8.

HARVÁNEK, Jaromír, 2008. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5.

HUNGR, Pavel, 2008. *Srovnávací právo - právní kultury*. Ostrava: Key publishing. 130 s. ISBN 978-80-87071-57-1.

CHROMÁ, Marta, 2014a. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum. 270 s. ISBN 978-80-246-2851-6.

CHROMÁ, Marta, 2014b. O právním překladu převážně vážně. In *Právní prostor* [online]. 2014-06-06 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravnim-prekladu-prevazne-vazne>

JENKINS, Iredell, 1980. *Social Order and the Limits of the Law: A Theoretical Essay*, Princeton, N.J.: Princeton University Press. 390 s. ISBN 0691072418.

KISCHEL, Uwe, 2009. Legal cultures – legal languages. In OLSEN, Frances, Alexander LORZ, Dieter STEIN (eds.). *Translation Issues in Language and Law*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 7–17. ISBN 978-0-230-23374-4.

KLABAL, Ondřej, 2016. Pozor na falešné přátele! In *Právní prostor* [online]. 2016-11-25 [cit. 2018-08-03]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/pozor-na-falesne-pratele>

KNAPP, Viktor, 1996. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

KNAPP, Viktor, 1995. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ, Jitka ZEHNALOVÁ, 2010. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 291 s. ISBN 978-80-244-2428-6.

KNITTLOVÁ, Dagmar, 2000. *K teorii i praxi překladau*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 215 s. ISBN 80-244-0143-6.

KUBŮ, Lubomír, Pavel HUNGR a Petr OSINA, 2007. *Teorie práva*. Praha: Linde. 335 s. ISBN 978-80-7201-637-2.

MALEY, Yon, 1994. The Language of the Law. In GIBBONS, John (ed.) *Language in Law*. New York: Longman, s. 11–50. ISBN 978-0582229761.

MICHAELS, Ralf, 2012. Comparative Law. In BASEDOW, Jürgen, Klaus J. HOPT, Reinhard ZIMMERMANN a Andreas STIER (eds.) *Max Planck Encyclopedia of European Private Law*. Oxford: Oxford University Press. 2 024 s. ISBN 978-0-19-957895-5. Dostupné z: https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3014&context=faculty_scholarship

MOONEY, Annabelle, 2014. *Language and Law*. Londýn: Palgrave Macmillan. 224 s. ISBN 9781137017963.

RÂBACOV, Ghenadie, 2012. Types of Legal Documents and Difficulties of Their Translation. In *Intertext* 3(4). Chişinău: ULIM, s. 45–54.

ROSSINI, Christine, 1998. *English As a Legal Language*. 2. vyd. Londýn: Kluwer Law International. 328 s. ISBN 90-411-9680-3.

SANDRINI, Peter, 1999. Translation zwischen Kultur and Kommunikation: Der Sonderfall Recht. In SANDRINI, Peter (ed.) *Übersetzen von Rechtstexten*. Tübingen: Narr, s. 9–43.

ŠARČEVIĆ, Susan, 2012. Challenges to the Legal Translator. In TIERSMA, Peter a Lawrence SOLAN (eds.) *The Oxford Handbook of Language and Law*. New York: Oxford University Press, s. 187–200. ISBN 978-0-19-957212-0.

ŠARČEVIĆ, Susan, 1997. *New Approach to Legal Translation*. Haag: Kluwer Law International. 308 s. ISBN 90-411-0401-1.

TIERSMA, M. Peter, 1999. *Legal Language*. Chicago: University of Chicago Press. 320 s. ISBN 0-226-80302-3.

TOMÁŠEK, Michal, 2003. *Překlad v právní praxi*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví. 143 s. ISBN 80-7201-427-7.

Právní předpisy

zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník

zákon č. 277/2009 Sb. ze dne 22. července 2009 o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 168/1999 Sb. ze dne 13. července 1999 o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 38/2004 Sb. ze dne 17. prosince 2003 o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 305/2016 Sb. ze dne 1. září 2016 – předkládání výkazů pojišťovny a zajišťovny České národní bance

vyhláška č. 306/2016 Sb. ze dne 8. září 2016 – provedení některých ustanovení zákona o pojišťovnictví

vyhláška č. 307/2016 Sb. ze dne 8. září 2016 – o žádostech podle zákona o pojišťovnictví

vyhláška č. 205/1999 Sb. ze dne 15. září 1999, kterou se provádí zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 582/2004 Sb. ze dne 18. listopadu 2004, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Marine Insurance Act 1906

Financial Service and Markets Act 2000

Life Assurance Act 1774

Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012

Insurance Act 2015

Market Reform Contract – London Market 2015

Gambling Act 2005

McCarran-Ferguson Act 1945

Dodd–Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act 2010

Tištěné slovníky

BLACK, Henry Campbell, 2004. *Black's law dictionary*. 8. vyd. GARNER Bryan A. (ed.). St. Paul, MN: Thomson-West. 1810 s. ISBN 0-314-15199-0.

Online slovníky

Česká asociace pojišťoven, 2011. *Anglicko-český cizojazyčný slovník pojmů* [online]. MESRŠMÍD, Jaroslav (ed.) [cit. 2018-08-08]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/odborna-verejnost/on-line-slovníky-a-encyklopedie/cizojazyčne-slovníky-pojmu/en-cz>

Česká asociace pojišťoven, 2013. *Encyklopedický slovník pojmů z oblasti pojišťovnictví* [online]. MEMRŠMÍD, Jaroslav (ed.) [cit. 2018-08-02]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/odborna-verejnost/on-line-slovníky-a-encyklopedie/encyklopedie-pojmu/aplikace>

Pojistné dokumenty na CD (dle složek) s příslušnými zdroji

- **01-PS-Pojistné_smlouvy**

- **CS**

- **PS-CS_NN.pdf**

www.interportal.ceska-pojistovaci-agentura.cz/files/ing/VZOR_NN_Smart.pdf

- **US**

- **PS-US_Equity_Red_Star.pdf**

www.higos.co.uk/uploads/document/MT_PF_ERS_COVE_0001.pdf

- **02-CP-Cestovní pojištění**
 - **CS**
 - **CP-CS_Allianz.pdf**
www.allianz.cz/file/43651/Cestovni_pojisteni_PP_A4_2018_uprava.pdf
 - **CP-CS_Ceska_pojistovna.pdf**
www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50007/2015-vpp-cestovni-pojisteni.pdf
 - **CP-CS_Generali.pdf**
www.generali.cz/soubory/7VJBJR/cestovni2014.pdf
 - **CP-CS_Kooperativa.pdf**
www.koop.cz/dokumenty/cestovni-pojisteni/informace-por-klienta-platne-od-1-5-2018/Vm-147_03-2018_Info%20pro%20klienta.pdf
 - **UK**
 - **CP-UK_Allianz.pdf**
www.axainsurance.com/travel/policy-wording/policywording_131.pdf
 - **CP-UK_Hiscox.pdf**
www.hiscox.co.uk/sites/uk/files/documents/2017-03/travel-policy-wording.pdf
 - **US**
 - **CP-US_Allianz.pdf**
www.allianztravelinsurance.com/api/certificates/download/all?ProductID=14567&State=MO.pdf
 - **CP-US_Tokio_Marine.pdf**
www.hccmis.com/docs/vs_doc_specimen.pdf
- **03-AP-Pojištění motorových vozidel**
 - **CS**
 - **AP-CS_Allianz.pdf**
www.allianz.cz/file/4128/Autopojisteni_2015_pojistne_podminky_k_uzavreni_smlouvy_podpisem.pdf
 - **AP-CS_Ceska_pojistovna.pdf**
www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50017/7506_11_2017_Sdruzene_poj_vozidla_VPP_GDPR.pdf/
 - **AP-CS_Generali.pdf**
www.generali.cz/documents/20182/27616/VPP-PMV+2018_02.pdf
 - **AP-CS_Kooperativa.pdf**
www.koop.cz/dokumenty/pojisteni-vozidel/Soubor-dokumentu-k-pojisteni-vozidel/Soubor%20dokument%C5%AF%20k%20poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20vozidel.pdf

- **UK**
 - **AP-UK_Admiral.pdf**
www.admiral.com/policyDocs/AD-003-018-Your-Cover-with-Admiral-WEB.pdf
 - **AP-UK_Hiscox.pdf**
www.hiscox.co.uk/sites/uk/files/documents/2017-04/17355-classic-motor-wording.pdf
- **US**
 - **AP-US_General_Accident.pdf**
www.generalaccident.com/images/rtb/staticdocs/carinsurancepolicy_v5.pdf
 - **AP-US_GMAC.pdf**
www.gmacinsurance.com/forms_catalog/06275_03012003_OTHER_V4.pdf
- **04-PJ-Pojistky**
 - **CS**
 - **PJ-CS_Generali.pdf**
www.marted.cz/design/ppu2018.jpg (převedeno do PDF)
 - **US**
 - **PJ-US.pdf**
www.messefitsmallbusiness.com/wp-content/uploads/2018/03/Sample-Certificate-of-Insurance-COI-Complete-FSB.pdf (zkráceno)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Účastníci pojištění

Tabulka č. 2: Zvolené druhy pojištění

Tabulka č. 3: Největší pojišťovny v ČR dle podílu na trhu (2016)

Tabulka č. 4: Části českých a anglických pojistných podmínek

Tabulka č. 5: Rozdíly mezi anglickou a americkou terminologií